

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1889.

STOCKHOLM 1891.
KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1889.

STOCKHOLM 1891.
KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. V—XI).

1. Sjukvård	sid. VI.
2. Självvård och undervisning	» VIII.
3. Byggnader m. m.	» »
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier	» »
5. Uppvärmning och lyshållning	» »
6. Mathållning och utspisning	» IX.
7. De sjukas sysselsättningar	» »
8. Utrymme	» »
9. Inkomster och utgifter	» »
10. Sinnessjuka och idioter i riket	» »
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka	» X.

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.	
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer	» 2.
» 3. Intagne	» »
» 4. Uppgift på de intagnes ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	» 5.
» 5. Uppgift öfver sinnes- och nervajukdom inom de intagnes släkt	» 6.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	» 7.
» 7. Stånd och yrke	» 8.
» 8. Hemort	» 9.
» 9. Tillfrisknade	» 10.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	» 11.
» 11. Afidne	» 12.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	» 14.
» 13. Befintliga sjuka den 31 December 1889 jemte uppgift om sjukdomens bestånd från dess uppkomst	» 15.
» 14. De sjukas fördelning	» »
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	» 17.
» 16. Tjenstemän och betjening	» 18.
Bil. B, C, D. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll sidd. 19—21.	
» E. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	» 22.
» F. Vetenskapliga iakttagelser	» 24.

Table des Matières.

I.

Rapport au Roi (pages V—XI).

1. Service médical	page VI.
2. Service religieux et enseignement	» VIII.
3. Bâtimens	» »
4. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	» »
5. Chauffage et éclairage	» »
6. Régime alimentaire	» IX.
7. Occupations	» »
8. Nombre des places	» »
9. Recettes et dépenses	» »
10. Aliénés et idiots du royaume	» »
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	» X.

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.	
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissemens	page 1.
» 2. Formes morbides	» 2.
» 3. Admissions de l'année	» »
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	» 5.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés	» 6.
» 6. Causes probables des maladies	» 7.
» 7. Les aliénés par profession	» 8.
» 8. Les aliénés par domicile	» 9.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» 10.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	» 11.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	» 12.
» 12. Maladies intercurrentes	» 14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1889	» 15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement	» »
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	» 17.
» 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades	» 18.
Annexes B, C, D. Etat financier; Recettes; Dépenses, Recapitulation de la situation	pages 19—21.
» E. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume	page 22.
» F. Observations scientifiques	» 24.

T I L L   K O N U N G E N .

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsen under 1889, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar redogörelse för *sjukvården* och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af predikanterne och öfverläkarne afgifna berättelserna angående *själavård* och *undervisning*, uppgifter rörande *anstalternas byggnader och jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning* och *lyshållning*, *utrymme* vid de särskilda anstalterna; dessutom

innehåller berättelsen redogörelse för Holmehus privata sjukvårdsanstalt i Malmö för nerv- och sinnessjuka samt en kort redogörelse för skyddsföreningens för sinnessjuka verksamhet under redogörelseåret. Slutligen meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter dels angående sjukvården och dermed sammanhängande förhållanden, dels rörande *inkomster* och *utgifter* för hospitals underhåll, vidare uppgifter angående *sinnessjuka* och *idioter* samt af läkare gjorda vetenskapliga iakttagelser.

---

1. Sjukvården.¹⁾

Det beräknade antalet sjukplatser vid alla hospitalen i riket, uppgick vid redovisningsårets början till 2,572, ehuru de på en gång å hospitalen närvarande ofta varit flera, på grund deraf, att hospitalen varit af så många sjuka anlitade, att en öfverfyllnad uppstått. Genom att ändamålsenligare använda tillgängligt utrymme, har ett större antal platser kunnat bestämmas för Stockholms och Upsala hospital, nämligen 270 i stället för 265 å det förra och 404 i stället för 400 å det senare. Härigenom hafva tillsammans 9 platser vunnits och hela antalet tillgängliga platser vid årets slut utgjort 2,581. I detta antal inbegripas de tolf platserna å Holmehus privatanstalt.

Vid 1876 års början, då Medicinalstyrelsen blef öfverstyrelse öfver hospitalen, funnos endast 1,513 platser. Således hafva 1,068 platser tillkommit, hvilket utvisar en utvidgning med 71 proc. på 14 år.

Det oaktadt är nuvarande antalet mycket otillräckligt, hvilket bland annat äfven kan inses af tab. E., der uppgifterna om sinnessjuka och idioter inom riket år 1889 äro sammanförda. Ehuru dessa uppgifter äro ofullständiga, utvisa de likväl, att antalet sinnessjuka och idioter uppgår till minst 13,016. Enligt vanlig beräkning torde en tredjedel af dessa, eller minst 4,338 kunna anses behöfva hospitals- eller asyl-vård. Då endast 2,581 platser funnos, skulle alltså ytterligare erfordras åtminstone 1,757 nya platser.

Såsom tab. I närmare utvisar voro 2,548 sinnessjuka kvarliggande från 1888, under år 1889 vårdades 3,232, eller 11 flere än under år 1888, och 2,556 kvarlägo till år 1890. Afförda under 1889 blefvo 677, motsvarande 20·9 % af samtliga vårdade. Af dessa afförda voro 243 tillfrisknade (tab. 9), motsvarande 7·5 %, 118 afidna (tab. 11), motsvarande 3·7 % af samtliga vårdade. Återstå således 316, utgörande 9·8 % af samtliga vårdade, hvilka blifvit afförda såsom förbättrade eller oförbättrade, utgörande de förra 187 eller 5·8 % och de senare 129 eller 4·0 % af samtliga vårdade.

Dödlighetsprocenten har varit något lägre än under föregående år eller 3·7 % mot 4·3 % under år 1888. Bland dödsorsakerna hafva, under detta liksom föregående år, de kroniska och akuta lungsjukdomarna varit de mest betydande, i det att 26·3 % af samtliga dödsfallen berott på de förra och 17·8 % på de senare. Motsvarande tal för 1888 voro 32·6 % och 9·6 %.

Tab. 10 utvisar tillfriskningsprocenten bland de under sista tio åren å hospitalen intagna sjuka, som lidit af enkel sinnessjukdom. Här af visar sig, att de som vistats å hospital kortare tid än 2 år tillfrisknat i vida större antal (37·6 %) än de som vistats der längre tid än två år (7·4 %).

Jemföres förhållandet emellan vårdade och utskrifna under året vid de särskilda hospitalen, då visar det sig, att utskrifningsprocenten aftager i följande ordning, nämligen å Stockholms hospital 27·8, Kristinehamns 26·3, Nyköpings 23·7, Visby 23·7, Lunds 23·4, Göteborgs 22·8, Upsala 20·5, Vadstena 20·3, Hernösands 17·8, Holmehus 16·6, Vexjö 16·3, Malmö asyl 5·4.

Förhållandet emellan vårdade och tillfrisknade har å de särskilda hospitalen visat sig på följande sätt: Visby 13·1 %, Kristinehamns 13·0 %, Stockholms 10·4 %, Nyköpings 8·6 %,

Upsala 8·2 %, Lunds 7·6 %, Hernösands 5·6 %, Vadstena 5·5 %, Vexjö 5·3 %, Göteborgs 5·3 %, Malmö 0·0 %, Holmehus 0·0 %.

Dödlighetsprocenten har vid de olika hospitalen aftagit i följande ordning: Göteborgs 5·3 %, Stockholms 4·9 %, Hernösands 4·5 %, Malmö 4·3 %, Vadstena 4 %, Upsala 3·9 %, Lunds 3·7 %, Nyköpings 2·1 %, Vexjö 1·9 %, Kristinehamns 1·6 %, Visby 0·0 %, Holmehus 0·0 %.

Häraf synes bland annat, att den höga utskrifningsprocenten å Kristinehamns hospital till stor del berott på utskrifna friska, att den medelstora utskrifningsprocenten å Göteborgs hospital till ej ringa del utgjorts af utskrifna döda, att det ringa antalet från Vexjö hospital utskrifna utgjorts till stor del af tillfrisknade och att största delen af de från Malmö asyl utskrifna varit de afidne.

Under året hafva 684 patienter intagits eller 129 mindre än under föregående år, då ett större antal intogs på det nya hospitalet i Kristinehamn.

Förhållandet emellan intagna och utskrifna har varit temligen likformigt, i det 684 intagits och 677 utskrifvits.

Förhållandet emellan intagna och vårdade å samtliga hospitalen har motsvarat 21·1 %. Vid de särskilda hospitalen kan förhållandet emellan intagna och vårdade uttryckas i följande procenttal: Malmö 5·4, Hernösands 16·6, Holmehus 16·6, Vexjö 17·4, Vadstena 21·2, Upsala 21·8, Göteborgs 22·4, Kristinehamns 23·9, Lunds 24·0, Stockholms 25·0, Nyköpings 25·8, Visby 26·3, utvisande en anmärkningsvärd afvikelse i omsättningen vid samma hospital under åren 1888 och 1889.

Ut af de under redovisningsåret intagna 684 sinnessjuka voro 373 män och 311 kvinnor. Oaktadt det större antalet män hafva dock flere kvinnor (214) lidit af tungsinne och ursinne än män (187), motsvarande de förra 53·4 % och de senare 46·6 % af samtliga för dessa sjukdomsformer intagna och de förra 69 % och de senare 50 % af intagna kvinnor och män. Förryckthet, svagsinnet, sinnessjukdom med förlamning, sinnessjukdom med fallandesot och fänighet hafva deremot mera angripit män, i det de intagne människens antal uti hvarje af dessa sjukdomsformer varit större än kvinnornas och slutsumman utgjort 186 män och 97 kvinnor, eller de förra 65·7 %, de senare 34·3 % af samtliga för dessa sjukdomsformer intagne, motsvarande 50 % af intagna män, men endast 31 % af intagna kvinnor.

Såsom tab. 3 närmare utvisar ledo de flesta intagna af enkel sinnessjukdom (91·0 %). De flesta af dessa intogs vid åldern 20—60. Ut af dessa åter tillhörde de flesta åldersklassen 26—30, dernäst åren 51—60, först derefter åldern 21—25.

En tredjedel bland de intagna hade erhållit hospitalsvård inom 3 månader och mer än hälften inom första året efter sjukdomens utbrott. Första gången sinnessjukdom inträffade hos de under året intagna var i flesta fall under åldern 21—25, dernäst under åldern 26—30 och 16—20 (tab. 4).

Angående de intagnas civilstånd (tab. 4) bör anmärkas, att 59·0 % bland dessa varit ogifta, 32·7 % gifta, de öfriga enklingar, enkor och fränskilda, hvarjemte är att beakta, det mer än 4 gånger så många enkor förekommit som enklingar.

Såsom tab. 5 närmare utvisar, har sinnessjukdom inom de intagnas slägt kunnat spåras i 264 fall, utgörande 38·6 % af alla intagna, nervsjukdom endast i 15 fall, motsvarande 2·2 % af alla intagna.

Tab. 6 utvisar de mera direkt verkande orsakerna till sinnessjukdom hos de under året intagna. I första rummet står miss-

¹ Referent Medicinalrådet Bolling.

bruk af spritdrycker (55 fall). Sedermera följa i ordningen kärlek (47 fall), religiös inflytelse eller olyckor och motgångar (44 fall för hvardera), öfveranstängning (40 fall), själfbefläckelse (30 fall), häftig sinnesrörelse (30 fall), husliga bekymmer (29 fall), fattigdom (23 fall), syfilis (21 fall), hysteri (16 fall), febrar (15 fall), skador i hufvudet (13 fall), oordentligt lefnadssätt (13 fall), barnsäng (13 fall), o. s. v.

Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning har syfilis kunnat spåras i 18 fall, olyckor och motgångar i 7 fall, öfveranstängning i 5 fall, missbruk af spritdrycker i 5 fall, husliga bekymmer i 4 fall, o. s. v.

Det största antalet sinnessjuka med förlamning har intagits å Lunds hospital (10), dernäst Stockholms (9), derefter följa i ordning Vadstena (7), Upsala (6), Vexjö (4), Hernösands (3), Kristinehamns och Göteborgs hvardera blott en. Sålunda samla sig dessa sjuka hufvudsakligen å de hospital, som hafva första klass, hvilket ock öfverensstämmer med den omständighet att sinnessjukdom med förlamning härjar mest bland manlige personer som befinna sig i bättre lefnadsvilkor.

Tab. 7 upplyser angående de intagnas stånd och yrke, att det öfvervägande antalet tillhört de jordbrukande klasserna. Om nämligen till dessa hänföras ej blott jordbrukande ståndspersoner och bönder samt jordtorpare, utan äfven tjenare och daglönare af jordbruksklass, uppgå hithörande intagna till 284, d. ä. 41·5 % af alla intagna; af öfriga stånd och yrken voro handverkare och näringsidkare företrädda af 110 sjuka, betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass af 103, handlande af 32, fabriksarbetare af 25, fattighjon af 24, sjöfartsidkare af 19, militärer af 19, lärare af 14, skolungdom och studerande af 11, civila embetsmän och enskilda tjenstemän af 9, o. s. v.

Jemföres deremot antalet intagna sinnessjuka från hvarje yrke med hela antalet personer tillhörande samma yrke, så visar det sig att den jordbrukande befolkningen ingalunda ingår med den högsta siffran, utan tvärtom befinnes nästan minst angripen. Om nämligen det antages, såsom sannolikt är, att förnållandet mellan antalet personer tillhörande de olika yrkena sedan 1880, då den sista statistiska uppgiften härom erhöles, icke märkbart förändrats och härmed jemföres antalet personer tillhörande samma yrken, som under året blifvit å hospitalen intagna, så befinnes det, att på 100,000 personer utan uppgifvet yrke eller anställning (såsom kapitalister, husegare, tjenstehjon, utan angifven tjenst, fattighjon m. m.) komma 11 å hospital under året intagna, på 100,000 personer tillhörande jordbruk och binäringar med undantag af fiskeri (såsom jordegare, arrendatorer m. fl. med biträden och tjenstehjon) komma 12 å hospital under året intagna, att af samma antal personer sysselsatta med förvaltning samt landt- och sjöförsvär (såsom prester, embetsmän och militärer) likaledes 12, med handel, sjöfart och landtransport samt fiskeri 22, med sågverksrörelse, grufbrytning och tillverkningsindustri 24, med sjuk- och fattigvård 30, med undervisning, litterära och dylika yrken (såsom vetenskapsmän, konstnärer, lärare) 86 blifvit å hospitalen under året intagna.

Såsom närmare framgår af tab. 8 voro af de intagna 457 bosatta på landet och 227 i stad, motsvarande de förra 66·8 % och de senare 33·2 % af samtliga intagna. I förhållande till folkmängden förekommer en på 8,513 af landsbygdens befolkning och en på 3,893 af städernas (mot resp. en på 7,226 och en på 3,128 under år 1888).

Af de intagna tillhörde 65 Stockholms stad, 69 Malmöhus, 56 Östergötlands, 44 Vermlands, 43 Kopparbergs, 34 Göteborgs och Bohus, 33 Vesternorrlands, 30 Upsala, 28 Södermanlands, 27 Elfsborgs, 27 Gefleborgs, 27 Kristianstads, 25 Vestmanlands, 24 Örebro, 23 Stockholms, 21 Jönköpings, 19 Blekinge, 17 Skaraborgs, 16 Kronobergs, 13 Kalmar, 13 Hallands, 11 Gotlands, 10 Jemtlands, 7 Norrbottens och 5 Vesterbottens län.

Af tillfälliga sjukdomar hade, enligt hvad tab. 12 närmare utvisar, tillsammans 798 bland de vårdade varit angripna, motsvarande 24·7 % af samtliga vårdade.

Af de olika sjukdomsformerna har katarr och inflammation i groftarmen, diarré förekommit i 112, influensa i 87, luftrörskatarr i 63 fall, magkatarr i 40 fall, akut lunginflammation i 38 fall, kronisk lunginflammation i 33 fall, blodbrist i 13 och kräfta i 6 fall. Endast 7 fall af hjern- och hjernhinneinflammation hafva förekommit, alla hos sinnessjukdom med förlamning. I 25 fall hade rötsår eller liggsår förekommit.

Enligt hvad tab. 13 närmare utvisar har sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 2,556 kunnat bestämmas för 2,522, det vill säga för 98·7 % af hela antalet. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd under 1 år för 7·5 %; 1—2 år för 8·9 %; 2—3 år för 8·4 %; 3—5 år för 13·1 %; 5—10 år för 21·3 %; öfver 10 år för 40 %. Här af framgår, att de flesta platserna å hospitalen upptogos af långvarigt sjuka, som hafva obetydlig utsigt att kunna till helsan återställas. I afseende på sjukdomsform hänfördes de vid årets slut närvarande i 91·5 % till enkel sinnessjukdom, i 2·4 % till sinnessjukdom med förlamning, i 4·0 % till sinnessjukdom med fallandesot, i 2·1 % till fänighet.

Tab. 14 redogör för de vid årets slut å anstalterna befintliga sjukas fördelning med hänsyn till afgift. Här af framgår, att 118 eller 4·6 % tillhörde betalande i första klass; 300 eller 11·7 % betalande af andra klass; 1,933 eller 75·6 % betalande af tredje klass, hvarjemte 185 eller 7·5 % voro fria från afgift.

Enligt samma tabell visar sig, att antalet å anstalterna vårdade kriminalpatienter eller sådana, hvilka äro tilltalade eller dömda för straffbar handling, vid årets slut utgjorde 178, nämligen 142 män och 36 qvinnor eller 6·5 % af alla qvarliggande. Vid 1888 års slut uppgick antalet hithörande patienter till 170 och vid samma tid 1887 till 159.

Af kriminalpatienterna tillhörde 115, nämligen 92 män och 23 qvinnor, sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling; 14 voro ransakningsfångar och 49 straffångar.

Det högsta relativa antalet vistades å Göteborgs hospital (13·9 % af alla å anstalten vårdade sjuka). Närmast dertill kommo hospitalen i Vexjö och Visby samt asylen i Malmö (resp. 10·9 %, 10·3 % och 10·4 %). Minsta relativa antalet (3·9 %) hade Kristinehamn.

Beträffande de af kriminalpatienterna begångna brottsliga handlingarna förekommo mordbrand med 36 fall, stöld och rån med 33 fall, mord och dråp med 30 fall, öfvervåld å främmande personer med 24 fall, barnamord med 11 fall, mordförsök med 6 fall, våld mot anhöriga med 4 fall, skadegörelse och hemfridsbrott med 4 fall, bettlande och lösdrifveri med 2 fall, själfmordsförsök, mordbrandförsök, våldtäkt, försök till våldtäkt, sedlighetsbrott, blodskam hvardera med ett fall.

Af tab. 15 framgår, att antalet underhållsdagar för de under året å statens anstalter vårdade uppgick till 924,770. Medeltalet dagligen vårdade utgjorde 2,533 mot 2,484 under 1888.

Totalkostnaden för sjukvården, med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,119,361 kronor 86 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles såsom *totalkostnad för hvarje person och dag* 1 krona 21 öre och för år 442 kronor 61 öre, mot respektive 1 krona 12² öre och 410 kronor 74 öre under år 1888. Å de särskilda hospitalen har kostnaden för hvarje person och dag förhållit sig olika och aftagit i följande ordning:

Göteborgs 1 kr. 55 öre, Visby 1 kr. 43 öre, Kristinehamns 1 kr. 27 öre, Stockholms 1 kr. 26 öre, Upsala 1 kr. 26 öre, Lunds 1 kr. 25 öre, Nyköpings 1 kr. 11 öre, Hernösands 1 kr. 10 öre, Vexjö 1 kr. 6 öre, Malmö 1 kr. 6 öre, Vadstena 1 kr. 4 öre.

Utspisningskostnaden (beräknad endast för sjuka af alla klasser, ej för betjeningen) å samtliga anstalterna utgjorde 403,828 kr. 88 eller i medeltal för dag och person 43⁶ öre eller för år och person 159 kr. 68 öre, mot respektive 37⁰ öre och 135 kr. 36 öre för 1888, beroende prisförhöjningen på det höjda priset å lifsförnödenheter. Medelkostnaden för utspisning för dag och person, har å de olika hospitalen aftagit i följande ordning:

Visby 63⁰, Stockholm 52⁰, Vexjö 51⁹, Lund 43⁵, Upsala 43¹, Hernösand 41⁹, Göteborg 40¹, Kristinehamn 38³, Nyköping 37⁸, Malmö 36⁶, Vadstena 36³.

Läkemedelskostnaden för året uppgick vid samtliga anstalterna till 13,025 kronor 45 öre eller för hvarje sjuk för dag till 1⁴ öre, eller samma utgift för hvarje sjuk för dag som under föregående år.

Såsom tab. 16 närmare utvisar uppgick antalet vid anstalterna för sjukvården anställda tjänstemän och betjening till 355. Om härifrån afräknas läkarepersonalen tillsammans 24 samt uppsyningsmän och föreständerskor 24 personer, så återstår 307 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen. Enär medeltalet sjuke för dag under året vid rikets anstalter uppgått till 2,533 hade alltså hvar och en af betjeningen haft att tillse 8² sjuka. Tillgången på sjukbetjening har under året aftagit i följande ordning å de olika hospitalen, der en hvar af sjukvårdsbetjeningen haft att i medeltal vårda följande antal sjuka: Upsala 6⁷, Visby 6⁷, Stockholm 7³, Hernösand 7⁸, Kristinehamn 8¹, Göteborg 8³, Lund 8⁷, Vexjö 8⁷, Vadstena 10⁸, Malmö 10⁸, Nyköping 11⁷.

2. Självvård och undervisning.

Gudstjenst har hållits å alla anstalter hvarje sön- och helgedag samt har upptagit $\frac{3}{4}$ —1 timme. Antalet patienter som kunnat dervid närvara har varierat emellan en sjundedel och hälften af de för tillfället vårdade. Nattvardsgång har för rättats å de flesta hospital 3 å 4 gånger på året. Därpå hafva blott få sjuka kunnat blifva delaktiga. De dagliga bönestunderna hafva vanligen hållits af någon bland betjeningen, undantagsvis af predikanten.

Bibelförklaring har hållits i Upsala, Vadstena och Lund, på sistnämnda ställe omväxlande med föreläsningar i andra ämnen. Gemensamma läsestunder hafva i Hernösand varit an-

ordnade hvarje tisdags och fredagseftermiddag. Läsning har äfven varit den hufvudsakliga delen af den undervisning, som å hospitalen meddelats åt ett fåtal patienter, som velat och kunnat deltaga deri, hvarvid så tillgått att efter uppläsning af ett stycke patienten fått redogöra för det lästa och samtala med undervisaren derom.

Undervisningen har skötts af predikanten, stundom med biträde af en skollärare eller uppsyningsmannen. Förutom läsning har undervisningen omfattat välskrifning och räkning.

Hospitalens boksamlingar hafva äfven under detta år förökats med böcker af religiöst innehåll, med historisk läsning, resebeskrifningar, berättelser samt illustrerade verk, afsedda för dem, som icke ega läslust eller förmåga att läsa, men ändå erhålla sysselsättning och förströelse genom att se på bilderna.

Predikanterna anmärka såväl att många af de sjuka äro slöa och likgiltiga för ordet och bönen, som ock att andra deremot hafva en innerlig längtan dertill. Vid samtal och förhör hafva flere predikanter observerat, att patienter kunnat hafva en skäligen god kristendoms-kunskap och ändå i profana ting endast hysa falska, orediga föreställningar.

3. Byggnader, jordområden m. m.

Nyköpings hospital: Den nya paviljongen, afsedd för lugna patienter, har under året fullbordats; promenadgårdarna hafva blifvit planerade och försedda med stängsel; nytt verkstadshus har blifvit uppfördt samt portvaksstugan reparerad och delvis ombyggt.

Asylen vid Lunds hospital: Paviljongen VII har blifvit förd under tak, alla varmapparater i denna och de öfriga paviljongerna hafva blifvit inmurade samt inredningen i de sistnämnda till största delen utförd, stängslet kring promenadgårdarna är till en del uppsatt och planeringsarbetena å byggnadstomten nästan fullbordade; vatten- och afloppslednings-arbetena voro påbörjade.

Hospitalet vid Piteå: Åtgärder hafva blifvit vidtagna för de föreslagna jordområdenas inköp och arbetsritningar till byggnaderna voro under utförande.

4. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar, linne och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 85,724 kr. 35 öre (Bil. C). Fördelas denna summa på medeltalet under året dagligen vårdade (2,533) visar sig, att hvarje hela året upptagen sjukplats med afseende å dessa effekter i medeltal kostat 33 kronor 44 öre mot 31 kronor 36 öre år 1888.

5. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning uppgingo under 1889 till 131,511 kronor 70 öre mot 119,954 kronor 70 öre

under 1888. Hvarje under redovisningsåret upptagen sjuksplats har med afseende å uppvärmning och lysbällning således kostat i medeltal 51 kronor 92 öre.

6. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker medelst *egen hushållning* med undantag för *Vidbø hospital*, der mathållningen bestrides af Gotlands läns lasarett och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsinrättningarna i förhållande till patientantalet. Utspisningsomkostnaden för de sjuka vid samtliga anstalterna uppgick, såsom redan ofvan är nämnt, inalles till 403,828 kronor 88 öre eller i medeltal för år och person till 159 kronor 68 öre.

7. De sjukas sysselsättningar och förströelser.

Omfattningen af de göromål som kunnat beredas för de sjuka å hospitalen synes bäst af följande sammandrag från öfverläkarnes årsberättelser.

Å *Stockholms hospital* förrättades 24,356 dagsverken, nämligen 13,853 mans- och 10,503 qvinsdagsverken. Männerna sysselsattes med handräkning, trädgårdsarbete, vedsågning, snickeri, skrädderi, skomakeri, måleri, smide, tvättbiträde, boktryckeri och renskrifning. Qvinnorna användes till vaktbiträde, tvättbiträde, stryktbiträde, sömnad, spånad, strumpstickning, kardning, garnnystning, väfnad och uppässning. Arbetande för dag utgjorde 30 proc. af medeltalet vårdade.

Å *Upsala hospital* utfördes 30,318 mans- och 14,609 qvinsdagsverken eller tillsammans 44,927. En verkstad för slöjd och handarbeten, inrättad för första klassens patienter, var flitigt besökt. De flesta mansdagsverken voro utgjorda för trädgården och jordbruket (27,143), de öfriga för snickeri, skrädderi och skomakeri.

Å *Nyköpings hospital* äro 3,319 mans- och 2,231 qvinsdagsverken utförda.

Å *Vadstena hospital* utfördes 30,675 dagsverken, hvarvid förutom de yttre göromålen de sjuka sysselsattes med förfärdigande af en hel mängd saker.

Å *Vexjö hospital* förrättades 12,092 mans- och 9,000 qvinsdagsverken af omkring 50 manliga och 30 qvinliga patienter.

Å *Malmö asyl* förrättades 14,003 mans- och 10,914 qvinsdagsverken.

Å *Lunds hospital* äro 21,411 mans- och 23,163 qvinsdagsverken utförda.

Å *Göteborgs hospital* utfördes 10,124 manliga och 8,442 qvinliga dagsverken.

Å *Kristinehamns hospital* hafva männen utgjort 21,434 och qvinnorna 15,927 dagsverken.

Dagsverkenas antal å *Hernösands hospital* har varit 8,537 å mans- och 10,613 å qvinsafdelningen.

En vanlig sysselsättning å hospitalen har drefplockning varit. Såsom lämplig har äfven matffätning och rottingffätning visat sig vara. Vid reparationerna å hospitalen hafva de sjuka så mycket som möjligt blifvit använda och vid förfärdigande af

Berättelse om hospitalen.

nödiga klädespersedlar och inventarier har patienternas yrkes-skicklighet varit tagen i anspråk.

Såsom en belöning för de arbetande patienterna har vanligen en belöning af 5 till högst 15 öre för dagen tilldelats dessa allt efter deras flit och skicklighet. Dessa penningar hafva antingen användts till inköp af tobak, snus, kaffe eller någon småsak eller för patienternas räkning besparats.

Till de sjukas förströelse hafva tidningar och böcker varit tillgängliga. Små festliga tillställningar med musik och kaffe hafva å många hospital varit anordnade. De stora högtiderna firas äfven med några enkla förströelser. Från Lunds hospital äro särskildt tvenne af amatörer utförda konserter omnämnda.

Från *Kristinehamns hospital* omnämnes äfven sång och musik utförd af amatörer till de sjukas förströelse. Å *Upsala hospital* har äfven under detta år musik utförts på messingsinstrument af deri kunniga bland betjeningen.

Allmänna förströelser äro äfven diverse spel och promenader i hospitalens parker.

8. Utrymme.

Äfven detta år har missförhållande egt rum mellan utrymme å hospitalen och efterfrågan om plats å desamma. Till Öfverstyrelsen hafva således under årets lopp öfversändts ej mindre än 249 ansökningar om plats, som ej kunnat beviljas å de respektive hospitalen, dit ansökningarna omedelbart insändts.

9. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll 1889.

Redogörelse för hospitalsunderhållets inkomster och utgifter återfinnes i Bil. B. och C. af denna berättelse och ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet ansagna medel i Bil. D.

10. Sinnessjuka och idioter.

Bil. E. utgör sammandrag af de uppgifter, hvilka det enligt § 61 af nåd. stadgan den 2 November 1883 åligger vederbörande kyrkoherde att afgifva till respektive provinsial-, distrikts- och stadsläkare öfver inom hvarje församling vårdade sinnessjuka och idioter. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 7,285 och idioternas till 5,731 eller tillsammans 13,016 mot 12,524 under år 1888. Redogörelsen är i följd af bristande uppgifter från presterskapet i Stockholms stad icke heller detta år fullständig. Af de sinnessjuka tillhörde 6,006 landsbygd och 1,279 stad samt af idioterna 5,310 landsbygd och 421 stad. I öfrigt redogör tabellen för de sjukas kön, civilstånd, ålder samt sättet för deras vård. Af de sinnessjuka vårdades 1,969 å hospital eller asyl, motsvarande 27 % af hela antalet uppgifna sinnessjuka, 4,412 vårdades i enskildt hus, 42 å enskildt anstalt, 780 å fattighus samt 82 å länslasarett. Af idioterna vårdades 4,977 i enskildt hus, 228 å enskildt anstalt, 408 å fattighus, 5 å länslasarett, 113 å hospital eller asyl.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under 1889 har föreningen till hospitalens öfverläkare öfverlemt en summa af 1,125 kronor för att efter deras bepröfvande utdelas åt behöfvande patienter vid dessas utskrifning från hospitalen, nämligen till öfverläkaren i Upsala 250 kr., Stockholm

och Lund 200 kr. hvardera, Vexjö 125 kr., Kristinehamn 100 kr., Vadstena och Göteborg 75 kr. hvardera, Nyköping och Hernösand 50 kr. hvardera. Dessutom har på särskild anhållan i likhet med föregående år åt en behöfvande lemnats 75 kronor.

Under sin 28-åriga verksamhet har föreningen utgifvit ett sammanlagdt belopp af 24,492 kronor.

Underdånigst
AUG. ALMÉN.

EDW. EDHOLM.

D. M. PONTIN.

G. BOLLING.

A. J. Bruzelius.

Stockholm den 31 December 1890.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukas behandling under år 1889.

§ 1.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1889.

Tab. 1.

1. A n s t a l t.	2. Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	3. Qvarliggande sjuke från år 1888.			6. Intagne under år 1889.			9. Summa vårdade under år 1889.			12. Afförde under år 1889.			15. Qvarliggande till år 1890.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms.....	265	146	126	272	46	45	91	192	171	363	44	47	91	148	125	273
Upsala.....	400	240	160	400	72	40	112	312	200	512	70	35	105	242	165	407
Nyköpings.....	70	35	34	69	13	11	24	48	45	93	11	11	22	37	34	71
Vadstena.....	360	169	184	353	49	46	95	218	230	448	48	43	91	170	187	357
Vexjö.....	220	113	104	217	24	22	46	137	126	263	22	21	43	115	105	220
Visby.....	30	15	13	28	5	5	10	20	18	38	5	4	9	15	14	29
Malmö.....	175	87	86	173	6	4	10	93	90	183	5	5	10	88	85	173
Lunds.....	354	175	172	347	57	53	110	232	225	457	56	51	107	176	174	350
Göteborgs.....	175	87	86	173	25	25	50	112	111	223	27	24	51	85	87	172
Kristinehamns.....	290	155	131	286	55	35	90	210	166	376	60	39	99	150	127	277
Hernösands.....	221	112	108	220	21	23	44	133	131	264	22	25	47	111	106	217
Holmehus ¹⁾	12	—	10	10	—	2	2	—	12	12	—	2	2	—	10	10
Summa	2,572	1,334	1,214	2,548	373	311	684	1,707	1,525	3,232	370	307	677	1,337	1,219	2,556

¹⁾ Privatanstalt.

1. Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.

Föregående årets redogörelse upptager de vid samma års slut befintliga sjukplatser till 2,572. Under år 1889 har antalet platser kunnat beräknas till 2,581 eller 9 mer än föregående år, deraf 5 på Stockholm, 4 på Upsala.

2. Qvarliggande sjuke från år 1888.

Vid redovisningsårets början funnos å samtliga anstalter 2,548. Af dessa voro 1,334 män och 1,214 kvinnor; motsvarande de förra 52·3 %, de senare 47·7 % af samtliga qvarliggande. Från 1887 till 1888 voro å samtliga anstalter qvarliggande 2,408.

3. Intagne under år 1889.

Antalet intagna har varit 684, nämligen 373 män och 311 kvinnor; motsvarande de förra 54·5 %, de senare 45·5 % af samtliga intagne. Under år 1888 intogos å samtliga anstalter 813, således 129 mer än under 1889. De under år 1889 intagne utgjorde 21·1 % af de under samma år vårdade.

4. Antalet vårdade under år 1889.

Detta antal har utgjort 3,232, nämligen 1,707 män och 1,525 kvinnor; motsvarande de förra 52·8 %, de senare 47·2 % af samtliga vårdade. Under år 1888 vårdades 3,221, således 11 färre än under redovisningsåret.

5. Afförde under år 1889.

Afförde hafva blifvit 677, nämligen 370 män och 307 kvinnor; motsvarande de förra 54·6 %, de senare 45·4 % af samtliga afförde. Under år 1888 affördes 673, således 4 färre än under redovisningsåret. Jämförelsen mellan intagne och afförde under året visar, att 7 flere blifvit intagne än afförde.

6. Qvarliggande till år 1890.

Dessas antal är 2,556, nämligen 1,337 män och 1,219 kvinnor; resp. 52·3 % män och 47·7 % kvinnor. Från 1888 till 1889 qvarlägo 2,548; för år 1889 har således antalet qvarliggande ökats med 8.

§ 2.

Öfversigt öfver sjukdomsformerna, hvilka förekommit bland de intagne å samtliga anstalter för sinnessjukers behandling under år 1889.

Tab. 2.

1. Anstalt.	2.			3.			4.			5.			6.			7.			8.			9.		
	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>									Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>			Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>			Fånighet, <i>Idiotia.</i>			Okänd sjukdom.					
	Tungainne, <i>Melancholia.</i>			Ursinne, <i>Mania.</i>			Förryckhet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>			m. qv. S:a.			m. qv. S:a.			m. qv. S:a.			m. qv. S:a.		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Stockholms	11	13	24	12	15	27	7	12	19	8	3	11	8	1	9	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Upsala	13	16	29	18	18	36	34	4	38	—	—	—	5	1	6	1	—	1	1	1	2	—	—	—
Nyköpings	6	6	12	4	4	8	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—
Vadstena	20	13	33	5	17	22	8	8	16	7	6	13	5	2	7	4	—	4	—	—	—	—	—	—
Vexjö	5	5	10	8	8	16	7	8	15	—	—	—	3	1	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Visby	1	2	3	3	3	6	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmö	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	3	5	—	—	—	1	—	1	3	—	3	—	—	—
Lunds	13	22	35	8	21	29	13	5	18	10	5	15	10	—	10	1	—	1	2	—	2	—	—	—
Göteborgs	4	6	10	12	12	24	7	7	14	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kristinehamns	8	11	19	25	11	36	17	11	28	3	2	5	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Hernösands	7	4	11	4	5	9	6	7	13	2	5	7	2	1	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Holmehus	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	88	100	188	99	114	213	100	64	164	34	24	58	35	6	41	10	2	12	7	1	8	—	—	—

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjukers behandling under år 1889 intagne sjuke,

Tab. 3.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t .														3. Ålder vid																			
															Summa intagne.																			
	Stockholms.		Upsala.		Nyköpings.		Vadstena.		Vexjö.		Visby.		Malmö.		Lunds.		Göteborgs.		Kristinehamns.		Hernösands.		Holmehus.		m. qv. S:a.		Under fyrtio år.		16—20.		21—25.		26—30.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.				
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	38	43	65	38	11	11	40	44	20	21	5	5	2	4	44	53	24	25	53	35	19	21	2	321	302	623	3	1	18	14	48	41	66	33
Sinnessjukdom med förlamning <i>Dementia paralytica</i>	8	1	5	1	—	—	5	2	3	1	—	—	—	—	10	—	1	—	1	—	2	1	—	35	6	41	—	—	—	—	—	—	1	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	1	1	—	1	—	4	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	10	2	12	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okänd sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	46	45	72	40	13	11	49	46	24	22	5	5	6	4	57	53	25	25	55	35	21	23	2	373	311	684	3	2	18	14	53	42	72	33

Text till Tab. 2.

1. *Tungsinne.* Antalet intagne är 188, nämligen 88 män och 100 kvinnor, respektive 46·8 % och 53·2 %. Af *alla* intagne utgöra de af tungsinne sjuka 27·5 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 23·5 % af *alla* intagna män, de för tungsinne intagna qvinliga patienterna utgjorde 32·1 % af *alla* under året intagna kvinnor.

2. *Ursinne.* Antalet intagne är 213 deraf 99 män och 114 kvinnor, respektive 46·5 % och 53·5 %. I förhållande till *alla* intagna utgöra de 31·2 %; 26·5 % af intagna män, 36·6 % af intagna kvinnor.

3. *Förryckthet.* Af 164 intagne voro 100 män och 64 kvinnor, respektive 60·9 % män och 39·1 % kvinnor. Af *alla* intagna 24·0 %, af intagne män 26·8 %, af intagna kvinnor 20·5 %.

4. *Svagsinhet.* Af 58 intagne voro 34 män och 24 kvinnor, respektive 58·6 % män och 41·4 % kvinnor. Af *alla* intagna 8·5 %, af intagna män 9·1 %, af intagna kvinnor 7·7 %.

5. *Sinnessjukdom med förlamning.* Intagne 41, hvaraf 35 män och 6 kvinnor, resp. 85·3 % och 14·6 %. Af *alla* intagna 6·0 %, af intagne män 9·3 %, af intagna kvinnor 1·9 %.

6. *Sinnessjukdom med fallandesot.* Intagne 12, hvaraf 10 män och 2 kvinnor, resp. 83·3 % och 16·7 %. Af *alla* intagne 1·7 %, af intagne män 2·6 %, af intagna kvinnor 0·6 %.

7. *Fänighet.* Intagne 8, hvaraf 7 män och 1 kvinna, resp. 87·5 och 12·5 %. Af *alla* intagna 1·1 %, af intagne män 1·9 %, af intagna kvinnor 0·3 %.

Sålunda hafva af *alla* intagne 23·5 % lidit af tungsinne, 31·2 % af ursinne, 24·0 % af förryckthet, 8·5 % af svagsinhet, 6·0 % af sinnessjukdom med förlamning, 1·7 % af sinnessjukdom med fallandesot och 1·1 % af fänighet.

3.

Jemte uppgift å deras ålder, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall.

intagningen.												Sjukdomsbestånd före intagningen.												Antal förutgångna anfall.																				
31-35.		36-40.		41-45.		46-50.		51-60.		61-70.		Öfver 70 år.		Under 3 månader.		3-12 månader.		1-2 år.		2-3 år.		3-4 år.		4-5 år.		Öfver 5 år.		Okändt.		Inlet.		Ett.		Två.		Tre.		Fyra o. s. v.		Okändt.				
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
43	29	34	40	32	29	25	29	37	60	12	22	3	4	101	94	75	87	40	31	24	16	11	19	13	13	46	38	11	4	229	195	46	49	16	20	9	3	10	19	11	16			
5	3	9	1	7	2	8	—	5	—	—	—	—	—	7	1	12	2	10	2	3	—	2	—	—	—	1	—	—	1	35	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1	—	2	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	2	—	1	—	1	—	—	—	3	1	2	—	6	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	32	45	42	41	31	33	29	42	60	13	22	3	4	100	96	88	89	52	33	28	16	14	19	13	13	56	40	13	5	277	203	47	50	16	20	9	3	10	19	14	16			

Förhållandet mellan de intagna och de vårdade (se Tab. 1) vid hvarje anstalt utvisar omsättningens storlek och uttryckes med följande procenttal.

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
25.0 %	21.8 %	25.8 %	21.2 %	17.4 %	26.3 %	5.4 %	24.0 %	22.4 %	23.9 %	16.6 %	16.6 %

Häraf synes, att omsättningen varit lifligast å hospitalen i Visby, Nyköping, Stockholm och Lund samt trögast vid Malmö asyl, Holmehus privatanstalt och hospitalen i Hernösand och Vexjö.

Af de för *enkel sinnessjukdom* intagne (Tab. 3) voro 321 män och 302 kvinnor; 91.0 % af alla intagna; 86.0 % af intagna män och 97.1 % af intagna kvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet mellan intagna sjuka, med enkel sinnessjukdom behäftade och alla intagna följande;

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
89.0 %	91.9 %	91.6 %	88.4 %	89.1 %	100.0 %	60.0 %	88.1 %	98.0 %	97.7 %	90.9 %	100.0 %

Under öfriga i samma tabell upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 61 fall. För förhållandet beträffande dessa senare är förut redogjordt i texten till Tab. 2.

1. *Ålder vid intagningen.* Förhållandet dermed är:

Under fyllda 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0.7 %	4.6 %	13.8 %	15.3 %	11.9 %	12.7 %	10.5 %	9.0 %	14.9 %	5.1 %	1.0 %

2. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 666 bland de 684 intagna, således

för 97.3 %. De olika beståndstiderna för dessa 666 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
30.8 %	26.6 %	12.8 %	6.6 %	4.9 %	3.9 %	14.4 %

Således hafva nära en tredjedel af dessa blifvit intagna inom 3 månader och något öfver hälften inom första året. Intagne för enkel sinnessjukdom inom 3 månader från första utbrottet utgöra 95.1 % af alla hithörande sjuke.

3. *Antalet förutgångna anfall af sinnessjukdom före intagningen.* Detta förhållande har kunnat bestämmas för 654 bland de 684 intagna, således för 95.6 %.

De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgången anfall.	Ett.	Två.	Tre.	Fyra o. s. v.
73.4 %	14.8 %	5.5 %	1.9 %	4.4 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen såsom 73.4 till 26.6; under år 1888 voro motsvarande tal 73.0 % och 27.0 %; under år 1887: 70.2 % och

29.8 %; under år 1886: 70.3 % och 29.7 %; under år 1885: 71.2 % och 28.8 %; under år 1884: 74.1 % och 25.9 %.

§ 4

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträdte bland de under år 1889 å rikets samtliga hospital intagne, jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

1. Ålder vid första intagandet.	2. Summa.			3. S j u k d o m.								7. Civilstånd.							
				4. Enkel sinnessjukdom, <i>Insaniam simplex.</i>		5. Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		6. Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insaniam epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		Ogifte.		Gifte.		9. Enklingar.	10. Enkor.	11. Frånskiljde.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			m.	qv.
Under 15 år.....	14	7	21	7	6	—	—	1	—	6	1	14	7	—	—	—	—	—	—
16—20.....	44	45	89	43	44	—	—	1	1	—	—	40	35	4	8	—	1	—	1
21—25.....	70	55	125	68	54	—	—	1	1	1	—	64	42	5	10	—	3	1	—
26—30.....	68	41	109	63	38	3	3	2	—	—	—	50	21	16	17	1	3	—	1
31—35.....	45	34	79	42	34	2	—	1	—	—	—	29	14	16	13	1	5	—	1
36—40.....	44	34	78	30	32	11	2	3	—	—	—	24	16	20	15	1	1	—	1
41—45.....	28	22	50	16	21	11	1	1	—	—	—	8	13	19	7	1	2	—	—
46—50.....	19	20	39	16	20	3	—	—	—	—	—	3	6	13	8	3	6	—	—
51—60.....	34	40	74	29	40	5	—	—	—	—	—	7	10	25	20	1	10	1	—
61—70.....	5	11	16	5	11	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	—	6	—	2
Öfver 70 år.....	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—
Summa	373	311	684	321	302	35	6	10	2	7	1	240	164	123	101	9	39	2	6

Följande tabell utvisar procentförhållandet med åldern vid första insjuknandet hos de under året intagne.

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
3·1 %	13·0 %	18·2 %	16·0 %	11·6 %	11·4 %	7·5 %	5·7 %	10·8 %	2·3 %	0·6 %

De talrikaste fallen hafva inträffat i åldern mellan 21—25 år, dernäst under åldersperioden 26—30 och 16—20.

Af de med *Dementia paralytica* behäftade männen voro eller hade varit gifta 19, ogifte voro 15, enkling 1; af de gifta

hade 17 barn. Af de 6 för samma sjukdom intagna kvinnorna var 1 gift, 1 enka och 4 ogifta; 1 hade barn.

§ 5

Uppgift öfver sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de *intagnes* slägt.

Tab. 5.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.																				
Sjukdom.	Sinnessjukdom								Nervsjukdom.																													
	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fadrens föräldrar eller syskon.	hos modrens föräldrar eller syskon.	hos båda föräldrarnes föräldrar eller syskon.	hos den sjukes syskon.	Summa.	Epilepsi			Chorea			Hypochondri eller hysteri			Summa.																				
									hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.																					
	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m.	qv.	S.a.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	S.a.																		
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	15	11	25	31	3	1	26	15	25	22	1	3	37	41	132	124	256	1	3	1	2	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	3	1	—	—	7	7	14
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	17	11	26	31	3	1	26	15	27	22	2	3	39	41	140	124	264	1	3	1	2	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—	3	1	—	—	7	8	15

Sinnessjukdom inom de intagnes slägt har kunnat spåras 38.6 % och 2.2 % af alla intagna. Följande procenttal utvisa i 264 fall och nervsjukdom i 15 fall, hvilket gör respektive förhållandet i detta afseende till *alla* under året intagna.

hos fader.	hos moder.	hos båda föräldrarne.	hos fadrens föräldrar eller syskon.	hos modrens föräldrar eller syskon.	hos båda föräldrarnes föräldrar eller syskon.	hos den sjukes syskon.
4.8 %	9.8 %	0.6 %	6.0 %	7.1 %	0.7 %	11.7 %

§ 6.

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland de
å rikets samtliga hospital under år 1889 *intagne*.

Tab. 6.

1. A n t a g l i g a o r s a k e r .	2.			3. 4. 5. 6.							
	Summa.			I n t a g e n .							
				Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med för- lämning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Missbruk af spritdrycker.....	53	2	55	49	1	4	1	—	—	—	—
Kärlek.....	21	26	47	21	26	—	—	—	—	—	—
Religiös inflytelse.....	25	19	44	25	19	—	—	—	—	—	—
Öfveranstängning, psykisk, kroppelig.....	24	16	40	19	16	5	—	—	—	—	—
Olyckor och motgångar.....	28	16	44	20	16	7	—	1	—	—	—
Sjelfbefäckelse.....	25	5	30	25	5	—	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse.....	8	22	30	7	20	1	1	—	1	—	—
Husliga bekymmer.....	12	17	29	10	15	2	2	—	—	—	—
Fattigdom, elände, (pauperism).....	17	6	23	17	6	—	—	—	—	—	—
Syfilis.....	19	2	21	2	1	17	1	—	—	—	—
Hysteri.....	—	16	16	—	16	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid; exanthematisk m. m.).....	9	6	15	9	6	—	—	—	—	—	—
Skador & hufvudet.....	9	4	13	9	4	—	—	—	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinner.....	6	3	9	4	2	—	—	—	—	2	1
Slaganfall.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Ryggmärgsjukdomar.....	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Chorea.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist.....	1	2	3	—	2	1	—	—	—	—	—
Menstruationsrubbingar (pubertets- och cessationsperioderna).....	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap.....	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—
Barnsäng.....	—	13	13	—	13	—	—	—	—	—	—
Digifning.....	—	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—
Oordentligt lefnadsätt.....	6	7	13	4	6	2	1	—	—	—	—
Missbruk af njutaingsmedel (kaffe, snus).....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Hemlängtan.....	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppfostran.....	4	—	4	3	—	—	—	—	—	1	—
Brott.....	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt.....	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
» i cell.....	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—
Lunginflammation.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i digestionsorganen.....	3	2	5	3	2	—	—	—	—	—	—
Reumatism.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Solstyg, stark hetta.....	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—
Sömlöshet.....	9	—	9	9	—	—	—	—	—	—	—
Dålig och hård behandling.....	1	2	3	1	1	—	1	—	—	—	—
Fruktan för beväringsexercis.....	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Fadren supare.....	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak.....	134	132	266	114	131	8	1	8	—	4	—

§ 7.

Uppgift på de å rikets samtliga Hospital under år 1889 *intagnes* stånd och yrke.

Tab. 7.

1. Stånd och yrke.	2.		3.		4.		5.		6.		
	S j u k d o m.										
	Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica.</i>		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		Fånighet, <i>Idiotia.</i>		S u m m a.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.
Presterskap	1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Universitetslärare och vetenskapsmän	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Lärare	4	6	4	—	—	—	—	—	8	6	14
Skolungdom och studerande	11	—	—	—	—	—	—	—	11	—	11
Civile embets- och enskilde tjänstemän	5	2	2	—	—	—	—	—	7	2	9
Vaktbetjening	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	2
Jernvägsbetjening	3	2	—	—	—	—	—	—	3	2	5
Militärer	8	9	2	—	—	—	—	—	10	9	19
Jurister utan tjänst, advokater	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Läkare	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Farmacenter	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Barnmorskor	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Ingenjörer och tekniker	2	1	1	—	—	—	—	—	3	1	4
Litteratörer	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Konstnärer	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	2
Sjöfartsidkare (sjömän, fiskare)	10	5	3	1	—	—	—	—	13	6	19
Landbrukare af ståndspersonsklass	5	4	1	—	—	—	—	—	6	4	10
Bönder och jordtorpare	62	75	2	—	—	2	—	—	65	76	141
Fabriksidkare och bruksegare	1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Fabriksarbetare	15	9	—	1	—	—	—	—	15	10	25
Kapitalister	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Handverkare, näringsidkare	55	40	8	2	2	—	2	1	67	43	110
Handlande	15	12	5	—	—	—	—	—	20	12	32
Tjenare, daglönare af jordbruksklass	74	50	1	—	6	—	2	—	83	50	133
Enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass	38	59	3	—	1	—	2	—	44	59	103
Fattighjon	6	15	—	1	1	—	1	—	8	16	24
Okänt yrke	1	4	—	—	—	—	—	—	1	4	5
Summa	321	302	35	6	10	2	7	1	373	311	684

Af de studerande hafva under redovisningsåret 11 intagits. Under de senaste 10 åren har antalet intagne studerande varit:

1880.	1881.	1882.	1883.	1884.	1885.	1886.	1887.	1888.	1889.
9	10	7	16	11	9	9	10	9	11

Ett högst betydligt antal af de under året intagne tillhör ståndspersoner, bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, uppgår de jordbrukande klasserna. Om till dessa hänföras jordbrukande de hithörande intagnes antal till 284, d. ä. 41⁵ % af *alla* intagne.

§ 8.

Uppgift på de å rikets samtliga hospital under år 1889 *intagnes* hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.			3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.																											
				H e m o r t .																											
				L ä n .																											
	m.	qv.	S:a.	Stockholms stad.	Stockholms län.	Uppeala län.	Södermanlands län.	Östergötlands län.	Jonköpings län.	Kronobergs län.	Kalmar län.	Gotlands län.	Bläkinge län.	Kristianstads län.	Malmöhus län.	Hallands län.	Bohus län.	Göteborgs och Bohus län.													
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.										
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	321	302	623	23	30	12	11	14	14	12	13	25	27	11	7	9	6	6	5	5	6	10	7	8	16	28	33	4	8	17	15
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	35	6	41	10	1	—	—	1	1	—	—	2	3	—	—	—	—	1	—	—	2	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	10	2	12	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	7	1	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	373	311	684	34	31	12	11	14	16	15	13	27	29	14	7	10	6	7	6	5	6	12	7	11	16	36	33	5	8	19	15

1. Sjukdom.	17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29.																30. 31.																					
	H e m o r t .																Land.	Stad.																				
	L ä n .																																					
	Elfsborgs län.	Skaraborgs län.	Vernlands län.	Örebro län.	Västmanlands län.	Kopparbergs län.	Gästeborgs län.	Västernorrlands län.	Jämtlands län.	Västerbottens län.	Norbottens län.	Utrikes ort.	Okänt.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																			
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	14	13	9	7	24	18	14	7	14	9	23	15	10	14	14	15	9	1	3	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	230	202	91	100			
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	24	7		
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	3	1	—	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	4	—
Summa	14	13	10	7	26	18	17	7	16	9	24	16	13	14	16	17	9	1	4	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	252	205	120	107

Af de under redovisningsåret intagne voro 457 bosatte på landet och 227 i stad, respektive 66·8 % och 33·2 %.

Öfversigt öfver de å samtliga anstalter för sinnessjukes

Tab. 9.

1. Sjukdom.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. A n s t a l t.																14. Summa tillfrisknade.			15. 16. 17. Å 1-													
	Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.	m. qv.	S.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.															
																			Under 15 år.	16—20.	21—25.												
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.													
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	19	17	24	18	5	3	11	14	10	3	2	3	—	—	17	18	3	9	30	19	6	9	—	—	127	113	240	—	1	13	9	24	17
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	21	17	24	18	5	3	11	14	11	3	2	3	—	—	17	18	3	9	30	19	6	9	—	—	130	113	243	—	1	13	9	24	17

Då totalsumman af de för enkel sinnessjukdom under år 1889 å hospitalen vårdade är 2,961 (enligt de hoplagda uppgifterna härom i Tab. 1 af respektive läkares årsberättelser) utgöra de sålunda från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 8.1 % af alla för enkel sinnessjukdom under år 1889 vårdade.

Hela antalet tillfrisknade i förhållande till *hela antalet vårdade* utgjorde 7.5 %; å de olika anstalterna ställer sig förhållandet sålunda:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
10.4 %	8.2 %	8.6 %	5.5 %	5.8 %	13.1 %	0.0 %	7.6 %	5.8 %	13.0 %	5.6 %	0.0 %

Hvad beträffar de tillfrisknades ålder var förhållandet följande:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0.4 %	9.0 %	17.0 %	14.8 %	11.1 %	11.9 %	11.9 %	7.4 %	11.9 %	2.9 %	1.7 %

I anseende till de tillfrisknades vistelsetid inom hospitalet stälde sig förhållandena sålunda:

Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
75.3 %	19.0 %	2.9 %	0.8 %	1.6 %	0.4 %

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okändt.
9.9 %	53.5 %	22.2 %	6.6 %	2.1 %	1.2 %	2.4 %	2.1 %

9.

behandling under år 1889 tillfrisknade.

d e r.													Vistelsetid inom hospitalet.							Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst.																									
18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.																								
													Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.																			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																		
17	18	16	10	14	15	16	12	10	8	13	16	2	5	2	2	96	85	23	22	4	3	1	1	2	2	1	—	13	11	63	67	30	23	9	7	4	1	2	1	2	3	4	—		
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
18	18	17	10	14	13	17	12	10	8	13	16	2	5	2	2	98	85	24	22	4	3	1	1	2	2	1	—	13	11	63	67	31	23	9	7	4	1	2	1	3	3	5	—		

§ 10.

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de tio sista åren å rikets samtliga hospital intagne sjuke, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

Intagningsår.	Sjukdomens bestånd före intagningen.	Intagne.			Tillfrisknade.			Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
1880.....	{ Under 2 år	125	161	286	47	57	104	37.6	35.4	36.3
	{ Öfver 2 år	76	56	132	9	8	17	11.8	14.2	12.9
1881.....	{ Under 2 år	211	213	424	80	81	161	37.9	38.1	37.9
	{ Öfver 2 år	95	64	159	7	6	13	7.9	9.3	8.1
1882.....	{ Under 2 år.....	188	196	384	81	84	165	43.0	42.8	42.9
	{ Öfver 2 år.....	87	49	136	7	2	9	8.0	4.0	6.6
1883.....	{ Under 2 år.....	190	225	415	61	81	142	32.1	36.0	34.2
	{ Öfver 2 år.....	93	80	173	4	9	13	4.3	11.2	7.5
1884.....	{ Under 2 år.....	200	241	441	51	76	127	25.5	31.5	28.8
	{ Öfver 2 år.....	109	103	212	4	10	14	3.6	9.7	6.6
1885.....	{ Under 2 år.....	222	285	507	94	117	211	42.3	41.0	41.6
	{ Öfver 2 år.....	101	82	183	7	4	11	6.9	4.8	5.8
1886.....	{ Under 2 år.....	236	263	499	87	111	198	36.8	42.2	39.6
	{ Öfver 2 år.....	112	68	180	11	5	16	9.8	7.3	8.8
1887.....	{ Under 2 år.....	265	266	531	91	104	195	34.3	39.1	36.7
	{ Öfver 2 år.....	117	77	194	7	5	12	6.0	6.5	6.2
1888.....	{ Under 2 år.....	269	292	561	103	117	220	38.3	40.1	39.0
	{ Öfver 2 år.....	88	97	185	6	10	16	6.8	10.3	8.6
1889.....	{ Under 2 år.....	219	255	474	90	90	180	41.0	35.2	37.9
	{ Öfver 2 år.....	107	95	202	9	1	10	8.4	1.0	4.9
Summa	{ Under 2 år.....	2,125	2,397	4,522	785	918	1,703	36.9	38.2	37.6
	{ Öfver 2 år.....	985	771	1,756	71	60	131	7.2	7.7	7.4
Summa Summarum		3,110	3,168	6,278	856	978	1,834	27.5	30.8	29.2

Tab. 11.

1. S j u k d o m.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.																										
	A n s t a l t.																										
	Stockholm.		Upsala.		Nyköping.		Vadstena.		Vexjö.		Visby.		Malmö.		Lund.		Göteborg.		Kristinehamn.		Hernösand.		Holmehus.		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	3	7	10	1	1	1	8	6	1	3	—	—	1	3	7	4	6	6	2	3	4	5	—	—	43	39	82
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	4	3	6	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	1	2	1	—	—	20	7	27
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	8
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Summa	7	11	18	2	1	1	11	7	2	3	—	—	5	3	13	4	6	6	2	4	6	6	—	—	71	47	118

1. S j u k d o m.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.																			
	Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.																			
	Under 3 månader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okänt.		Årtyning.		Nervfeber.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	—	2	5	1	6	5	1	4	2	2	2	1	27	24	—	—	1	4	—	1
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	2	2	6	3	6	—	3	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
Summa	—	2	8	3	12	8	7	4	5	4	3	1	36	25	—	—	1	4	—	1

1. *Antalet afidne.* Detta antal utgjorde 118, deraf 71 vårdade män, 3.1 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för män och 47 kvinnor, d. v. s. 3.7 % af alla vårdade, 4.1 % af 1888 voro 4.3 %, 4.4 % och 4.2 %. Af de afidne vårdades för:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
69.5 %	22.9 %	6.8 %	0.8 %

Förhållandet mellan antalet afidne och antalet vårdade å samtliga anstalterna utgjorde:

Stockholm.	Upsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
4.9 %	3.9 %	2.1 %	4.0 %	1.9 %	0.0 %	4.3 %	3.7 %	5.3 %	1.6 %	4.5 %	0.0 %

Dödsprocenten beräknad efter medeltal sjuke för dag, utgjorde i de olika sjukdomarne:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.
3.2 %	1.0 %	0.3 %	0.04 %

11.

sinnessjukes behandling under år 1889 *afldne.*

Å l d e r.											Vistelsetid inom hospitalet.																						
Under 15 år.	16-20.	21-25.	26-30.	31-35.	36-40.	41-45.	46-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1-5.	6-10.	11-15.	16-20.	Öfver 20 år.																	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.												
—	—	1	1	4	2	5	1	4	3	2	6	2	6	3	4	9	8	10	7	3	1	10	12	13	11	9	6	1	5	4	2	6	3
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	6	3	6	1	2	1	5	—	—	1	—	—	7	5	13	2	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	2	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
—	—	1	1	5	2	7	1	8	5	8	9	9	7	5	5	14	8	11	8	3	1	10	17	28	13	11	7	1	5	4	2	8	3

D ö d s o r s a k.																													
Allmän förämning.	Hjärnblödning och hjernkongestion.	Hjärn- och hjerninflammation.	Akut lungsjukdom.	Kronisk lungsjukdom.	Lungsjukdom.	Lungsjukdom.	Sjukdomar i hjerta och blodkärl.	Mag- och tarmsjukdom.	Bukhinneinflammation.	Njursjukdom.	Kräfta.	Sarkom.	Benbrott.	Bloodförgifning.	Sjäförd.														
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.														
—	—	1	—	—	—	10	4	12	12	3	1	5	3	1	3	1	2	2	5	1	1	1	—	—	1	—	1	5	1
9	1	2	1	3	2	3	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	1	6	1	3	2	15	6	17	14	3	1	5	3	1	3	1	2	3	5	1	1	1	—	—	1	—	1	5	1

2. *Dödsorsaker.* Tabellen upplyser om de speciella sjukdomstillstånd, som närmast framkallat döden. Talrikast bland dessa hafva äfven detta år varit kroniska och akuta lungsjuk-

domar, för hvilka respektive 26.3 % och 17.8 % dukat under. Af akuta sjukdomar i hjernan och dess hinner hafva 4.2 % aflidit.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å rikets samtliga hospital *vårdade* under år 1889.

Tab. 12.

1. Tillfälliga sjukdomar.	2. Summa.			3. Enkel sinnes- sjukdom, <i>Insania simplex.</i>		4. Sinnessjukdom med förflämning, <i>Dementia paralytica.</i>		5. Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica.</i>		6. Fånighet, <i>Idiotia.</i>	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
	Ålderdomsaftning	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—
Messling	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Influenza	48	39	87	47	39	1	—	—	—	—	—
Difteri	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Benuppmjukning	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Blekasot och blodbrist	1	12	13	1	12	—	—	—	—	—	—
Hjernanemi	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Hjernkongestion	3	—	3	—	—	—	—	3	—	—	—
Hjernoedem	2	1	3	—	—	2	1	—	—	—	—
Hjernblödning	1	2	3	1	1	—	1	—	—	—	—
Hjern- och hjernhinneinflammation	5	2	7	—	—	5	2	—	—	—	—
Munläsa och stelkramp	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Danssjuka	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Neuralgi	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Progressiv muskelatrofi	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Sockersjuka	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Ogonsjukdom	10	13	23	10	13	—	—	—	—	—	—
Öronsjukdom	6	4	10	6	4	—	—	—	—	—	—
Hjertsjukdom	12	6	18	8	6	4	—	—	—	—	—
Sjukdom i pulsåderna	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Lymfkärlinflammation	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Lymfkörtelinflammation	3	2	5	1	2	1	—	—	—	1	—
Sjukdom i näsan	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Struma	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Lungsäckinflammation	4	7	11	3	7	1	—	—	—	—	—
Lungblödning	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Lufttröskatarr	37	26	63	28	26	6	—	2	—	1	—
Lungemfysem	4	2	6	4	2	—	—	—	—	—	—
Lungoedem	2	1	3	1	1	1	—	—	—	—	—
Lungbrand	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Akut lunginflammation	27	11	38	22	10	3	1	2	—	—	—
Kronisk do	19	14	33	16	13	2	—	1	—	—	1
Sjukdom i munhåla, svalg och spottorgan	12	11	23	11	11	1	—	—	—	—	—
Akut magkatarr	3	4	7	3	4	—	—	—	—	—	—
Kronisk do	19	21	40	19	21	—	—	—	—	—	—
Enkel gastrisk feber	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Enkelt magsår	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—
Akut tarminflammation	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Katarr och inflammation i groftarmen; diarré	43	69	112	37	68	6	1	—	—	—	—
Blindtarmsinflammation	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Tarmbräck	8	—	8	7	—	1	—	—	—	—	—
Sjukdom i ändtarmen	4	4	8	4	4	—	—	—	—	—	—
Magsjukdom	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—
Bukhinneinflammation	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
Gulsot	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Njursjukdom	6	6	12	5	6	—	—	1	—	—	—
Sjukdom i qvinliga könsdelarne	—	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—
Ledgångs- och muskelreumatism	12	6	18	11	6	—	—	1	—	—	—
Sjukdom i ledgångar och senskidor	3	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—
Ledvridning och -vrickning	3	2	5	3	2	—	—	—	—	—	—
Benbrott	3	5	8	2	5	—	—	—	—	1	—
Benröta	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ros	6	7	13	6	7	—	—	—	—	—	—
Hudsjukdom	10	7	17	9	7	1	—	—	—	—	—
Kontusion	20	19	39	17	16	3	1	—	2	—	—
Friska sår	13	—	13	12	—	1	—	—	—	—	—
Rötsår, liggsår	14	11	25	6	9	7	2	1	—	—	—
Bindväfsinflammation, bulnad	26	13	39	23	13	2	—	—	—	1	—
Spikböld	9	4	13	9	4	—	—	—	—	—	—
Brandböld	10	8	18	9	8	1	—	—	—	—	—
Lipom	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Sarkom	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Kräfts	2	4	6	2	4	—	—	—	—	—	—
Summa	420	378	798	356	365	49	9	11	2	4	2

§ 13.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst hos de å rikets samtliga hospital den 31 dec. år 1889 *närvarande*.

Tab. 13.

S j u k d o m.	2.			3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.	
	Summa.			Under 1 år		1—2 år.		2—3.		3—5.		5—10.		Öfver 10 år.		Okänt.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	1,176	1,163	2,339	78	94	94	115	103	91	146	165	267	251	465	443	23	4
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i> ..	54	8	62	14	2	14	—	11	2	9	2	4	—	1	—	1	2
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	75	25	100	1	1	1	—	3	1	8	—	8	4	50	19	4	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	32	23	55	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	30	22	—	—
Summa	1,337	1,219	2,556	93	97	109	115	117	94	163	167	281	256	546	484	28	6

Bland de 2,556 sjuke har förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas för 2,522, det vill säga för 98·7 %. De sålunda bestämda fallen förhålla sig på följande sätt:

Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—5.	5—10.	Öfver 10 år.
7·3 %.	8·9 %.	8·4 %.	13·1 %.	21·3 %.	40·8 %.

De vid 1889 års slut kvarliggande voro i afseende på de olika sjukdomsformerna fördelade sålunda:

Enkel sinnessjukdom.	Sinnessjukdom med förlamning.	Sinnessjukdom med fallandesot.	Fånighet.	Okänd sjukdom.
91·5 %.	2·4 %.	4·0 %.	2·1 %.	0·0 %.

§ 14.

Öfversigt öfver de sjukes *fördelning* inom samtliga anstalter för sinnessjukes behandling d. 31 dec. 1889.

Tab. 14.

A n s t a l t.	2.			3. Med hänsyn till afgift.								7. Kriminalpatienter.					
	Summa.			Betalande i 1:sta klass.		Betalande i 2:dra klass.		Betalande i 3:dje klass.		Utan afgift.		De som icke kunnat till följd af sinnessjukdom för brottalig handling till ansvar fallas.		Ransakningsfångar.		Strafffångar.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholm.....	148	125	273	10	11	16	19	110	93	12	2	7	1	—	—	6	1
Upsala.....	242	165	407	18	—	23	30	185	131	16	4	11	3	2	—	2	—
Nyköping.....	37	34	71	—	—	3	—	32	32	2	2	2	—	—	—	—	1
Vadstena.....	170	187	357	10	12	19	16	126	150	15	9	12	1	1	1	3	2
Vexjö.....	115	105	220	7	9	7	8	81	82	20	6	12	3	2	1	4	2
Visby.....	15	14	29	—	—	2	—	10	13	3	1	1	—	—	—	2	—
Malmö.....	88	85	173	—	—	8	9	65	69	15	7	8	4	—	1	5	—
Lund.....	176	174	350	14	13	25	29	114	129	23	3	12	2	3	—	9	1
Göteborg.....	85	87	172	—	—	9	15	59	68	17	4	13	3	3	—	3	2
Kristinehamn.....	150	127	277	—	—	22	19	103	104	5	4	5	4	—	—	2	—
Hernösand.....	111	106	217	2	2	12	9	85	92	12	3	9	2	—	—	3	1
Holmehus.....	—	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1,337	1,219	2,556	61	57	146	154	970	983	140	45	92	23	11	3	39	10

A. Med hänsyn till afgift.

1. *Betalande i 1:sta klass.* Deras antal vid årets slut utgjorde 118, d. är 4.6 % af alla kvarliggande.

2. *Betalande i 2:dra klass.* De voro 300 eller 11.7 % af alla kvarliggande.

3. *Betalande i 3:dje klass.* Dessa voro 1,933 eller 75.6 % af alla kvarliggande.

4. *Utan afgift* kvarlägo 185 eller 7.2 % af alla kvarliggande.

B. *Tilltalade eller dömda för straffbar handling, s. k. kriminalpatienter.* Hit räknas icke allenast dömda förbrytare, hvilka under strafftiden blifvit sinnessjuka, utan äfven sjuka ransakningsfångar och sådana, som under sinnessjukdom begått straffbar handling och för den skull icke kunnat till straff dömas, men såsom för allmänna säkerheten vådliga, blifvit å anstalt intagne. Antalet af dem var vid årets slut 178, nämligen 142 män och 36 kvinnor, 6.6 % af alla kvarliggande, 10.6 % af kvarliggande män, 2.9 % af kvarliggande kvinnor. Vid 1888 års slut funnos 170 kriminalpatienter. Inom de särskilda anstalterna var förhållandet mellan kriminalpatienterna och öfrige sjuka vid 1889 års slut:

Stockholm.	Uppsala.	Nyköping.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	Malmö.	Lund.	Göteborg.	Kristinehamn.	Hernösand.	Holmehus.
5.4 %.	4.4 %.	4.2 %.	5.6 %.	10.9 %.	10.8 %.	10.4 %.	7.7 %.	13.9 %.	3.9 %.	6.9 %.	0.0 %.

Det högsta relativa antalet har sålunda Göteborg; dernäst komma Vexjö, Malmö och Visby; det lägsta relativa antalet förekom, om man fränser privatanstalten vid Holmehus på Kristinehamns hospital.

Af de 168 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna, nämligen:

Mord å anhöriga.....	8.	Våldtäkt.....	1.
Barnamord.....	11.	Försök till våldtäkt.....	1.
Mord och dråp.....	30.	Sedlighetsbrott.....	1.
Mordförsök.....	6.	Blodskam.....	1.
Sjelfmordsförsök.....	1.	Stöld och rån.....	33.
Mordbrand.....	36.	Skadegörelse och hemfridsbrott.....	4.
Mordbrandsförsök.....	1.	Delaktighet i mord.....	1.
Våld mot anhöriga.....	4.	Bettlande och lösdrifveri.....	2.
Öfvervåld å främmande person.....	24.		

§ 15.

Öfversigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1889.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid årets slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuke för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuke).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
				Stockholm	270	98,374	269	51,155	27	—	52·0	189	81	1,278	73	—	1·3	4	74	123,945	27	1	26
Upsala	404	147,156	403	63,500	68	—	43·1	157	57	2,746	44	—	1·8	6	81	185,040	69	1	26	459	15		
Nyköping	70	25,821	70	9,763	84	—	37·8	139	48	188	87	—	0·7	2	66	28,761	77	1	11	406	53		
Vadstena	360	126,532	346	46,008	25	—	36·3	132	74	1,853	96	—	1·4	5	35	131,463	44	1	04	380	18		
Vexjö	220	80,169	219	41,628	19	—	51·9	189	12	534	61	—	0·6	2	44	84,923	54	1	06	387	78		
Visby	30	10,070	27	6,346	20	—	63·0	235	04	91	66	—	0·9	3	39	14,467	31	1	43	535	82		
Malmö	175	63,517	174	23,287	09	—	36·6	133	81	571	06	—	0·8	3	28	67,578	83	1	06	388	41		
Lund	354	127,712	350	55,612	56	—	43·5	158	92	2,622	65	—	2·0	7	48	160,492	77	1	25	458	66		
Göteborg	175	63,749	174	33,968	67	—	40·1	146	55	925	80	—	1·4	5	29	99,352	52	1	55	568	85		
Kristinehamn	290	101,776	278	39,034	61	—	38·3	139	97	1,647	89	—	1·6	5	91	129,293	49	1	27	465	08		
Hernösand	221	79,894	219	33,523	52	—	41·9	153	07	563	78	—	0·7	2	57	94,042	23	1	10	429	41		
Holmehus	12	1)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Summa	2,581	924,770	2,533	403,828	88	—	43·6	159	68	13,025	45	—	1·4	5	15	1,119,361	86	1	21·0	442	61		

1) Rapporten innehåller ej uppgift härom.

2) Denna siffra har erhållits genom att dividera förra kolumnens slutsumma med 365, icke genom addition af ofvan stående medeltal.

1. *Sjukplatsernas antal vid 1889 års slut.* Ofvan i § 1 mom. 1 har redogjorts för vid årets början befintliga sjukplatser. Under året hafva nio sjukplatser tillkommit. 114 platser voro afsedda för första betalningsklassen, 2,467 för de öfriga klasserna.

2. *Underhållsdagarnes antal.* För alla vårdade å statens anstalter uppgår underhållsdagarnes antal till 924,770, hvadan medeltalet dagligen vårdade blifver 2,533; under år 1888 utgjorde detta medeltal 2,484, under år 1887 med frånräknande af det under detta år öppnade Kristinehamnshospitalet 2,247.

3. *Utspisningskostnaden* (endast beräknad för sjuke af alla klasser, ej betjeningen) utgör 403,828 kronor 88 öre. Genom densammans fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för hvarje sjuke för dag, nämligen 43·6 öre och för år 159 kronor 68 öre. Under år 1888 voro motsvarande tal 37·0 öre och 135·36 kronor. Medelkostnaden för utspisningen är, såsom tabellen utvisar, ganska olika vid de särskilda anstalterna; högst

är den vid Visby, Stockholm och Vexjö hospital, lägst vid Vadstena och Malmö hospital.

4. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga anstalterna till 13,025 kronor 45 öre, eller för hvarje sjuke för dag till 1·4 öre mot samma belopp under år 1888.

5. *Totalkostnaden för hela sjukvården.* Denna utgör 1,119,361 kronor 86 öre, häruti dock ej inberäknad kostnaden för byggnader och deras reparationer, icke heller för onera och utskylder. Vid fördelning på underhållsdagarne erhålles som totalkostnad för hvarje vårdad för dag 1 krona 21·0 öre och för år 442 kronor 61 öre; motsvarande tal för 1888 voro 1 krona 12·2 öre och 410 kronor 74 öre. Vid de särskilda anstalterna utfalla medelkostnaderna mycket olika. De äro högst vid Göteborgs och Visby hospital, lägst vid Vadstena, Vexjö och Malmö hospital. Skillnaden mellan maximum och minimum af medelkostnaderna — Göteborgs och Vadstena hospital — utgör 51 öre.

§ 16.

Uppgift på de vid samtliga anstalter för sinnessjukas behandling i och för den egentliga sjukvården anställda *tjenstemän och betjening.*

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Öfverläkare.	Biträdande läkare.	Amnnesser.	Uppsyningsmän.	Föreståndarskor.	Sjukvaktare.	Sjukvakterskor.	Medeltal sjuk- platser dagligen året om upptagna.	Medeltal sjuke för dag för hvar och en af sjuk- betjeningen.
Stockholm	1	1	1	1	1	15	22	269	7·3
Upsala	1	2	—	1	1	35	25	403	6·7
Nyköping	1	—	—	1	1	3	3	70	11·7
Vadstena	1	1	—	1	1	15	17	346	10·3
Vexjö	1	1	—	1	1	13	12	219	8·7
Visby	1	—	—	1	1	2	2	27	6·7
Malmö	1	1	—	1	1	8	8	174	10·3
Lund	1	1	1	1	1	20	20	350	8·7
Göteborg	1	1	—	1	1	12	9	174	8·3
Kristinehamn	1	1	—	1	1	17	17	278	8·1
Hernösand	1	1	—	1	1	14	14	219	7·8
Holmehus	1	—	—	—	1	—	4	1)	—
Summa	12	10	2	11	12	154	153	2,533	8·2

¹ Rapporten innehåller ej uppgift härom.

²) Hänvisas till ²) under tab. 15.

Vaktbetjeningen har under redovisningsåret ökat med 4 personer, 1 sjukvaktare och 3 sjukvakterskor och utgjorde de vid årets slut 307. Under år 1888 ökades den med 4 sjuk-

vaktare och 4 sjukvakterskor. Hvar och en af vaktbetjeningen å statens anstalter har i medeltal haft att dagligen tillse 8·2 sjuke.

Bil. B.

Inkomster för Hospitals underhåll år 1889.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta & patient- avgifter.		Ersatt begravnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- ningsmedel.		Värde å tillverkad beklädnads- materiel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa.....	700,000	—	—	—	—	—	—	—	310	25	—	—	—	—	—	—	—	—	700,310	25
Göteborgs hospital.....	—	—	34,071	40	20	83	126	53	—	—	7	60	—	—	1,227	92	—	—	35,464	28
Hernösands d:o.....	—	—	45,637	30	16	60	198	—	—	—	—	—	—	—	2,291	36	3,666	75	51,810	01
Kristinehamns d:o.....	—	—	59,511	65	65	98	66	92	—	—	15	50	—	—	5,449	45	8,029	24	73,138	74
Lands d:o.....	—	—	89,682	26	426	61	141	—	—	—	—	—	—	—	2,799	74	3,708	82	96,758	43
Malmö asyl.....	—	—	31,741	05	36	49	132	—	—	—	—	—	—	—	1,481	99	—	—	33,391	53
Nyköpings hospital.....	—	—	13,610	60	2	12	33	—	—	—	—	—	—	—	136	67	—	—	13,782	39
Stockholms d:o.....	—	—	66,390	30	15	27	181	50	14,000	—	—	—	—	—	2,634	24	980	13	84,201	44
Upsala d:o.....	—	—	95,532	80	74	49	200	76	—	—	6	09	—	—	2,632	90	—	—	98,447	04
Vadstena d:o.....	—	—	77,432	20	42	78	217	49	—	—	1	75	—	—	3,436	20	8,707	76	89,838	18
Vexjö d:o.....	—	—	47,872	05	64	10	49	50	—	—	—	—	—	—	2,149	48	844	37	50,979	50
Visby d:o.....	—	—	4,806	—	2	60	—	—	—	—	—	—	427	82	295	12	—	—	5,531	54
Summa	700,000	—	566,287	61	767	87	1,346	70	14,310	25	30	94	427	82	24,535	07	25,937	07	1,333,643	33

Bil. C.

Utgifter för Hospitals

	Afskrifning.		U t g i f t e r.								
			Afföning.		Utopisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshållning.		
			Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Medicinalstyrelsens kassa.....	—	—	1,500	—	—	—	—	3,099	54	—	—
Göteborgs hospital.....	—	—	25,566	26	33,968	67	8,327	68	12,904	17	—
Hernösands d:o.....	90	68	26,330	16	44,482	43	7,290	72	6,106	21	—
Kristinehamns d:o.....	1) 117,454	01	34,514	75	53,669	65	10,009	12	16,863	24	—
Lunds d:o.....	—	—	36,661	54	69,518	77	9,065	58	26,396	26	—
Malmö asyl.....	—	—	16,625	50	27,370	27	6,207	38	8,628	75	—
Nyköpings hospital.....	—	—	6,355	—	12,020	17	4,168	51	3,122	10	—
Stockholms d:o.....	—	55	29,998	38	51,155	27	10,115	07	15,799	09	—
Upsala d:o.....	2) 26,737	18	45,213	68	85,918	44	11,995	80	23,086	99	—
Vadstena d:o.....	—	—	34,957	73	60,589	24	8,789	36	10,237	80	—
Vexjö d:o.....	—	—	23,087	57	41,628	19	5,522	36	7,233	04	—
Visby d:o.....	—	—	4,330	30	6,346	20	1,133	25	1,134	55	—
Summa	144,398	42	285,140	85	486,667	30	85,724	35	131,511	70	—

1) Denna summa, som utgifvits för utredning vid hospitalet och nu på en gång afförts såsom afskrifning, har utgått under nedannämnda år med följande belopp, nemligen:
 år 1887..... 97,940: 76.
 » 1888..... 14,649: 83.
 » 1889..... 4,863: 92. 117,454: 01.

Bil. D.

Sammandrag af 1889 års redovisning

D e b e t.					
Balans från år 1888.					
Skulder: Patientsgifter.....		6,579	88		
Lundgrenska donationsfonden.....		630	68		
Diverse.....		74,417	84		
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn.....		812	20		
Anordnande af asyl invid Lunds hospital.....		12,208	34		
Nybyggnad vid Nyköpings hospital.....		39,790	25	134,439	14
Se Tab. Bil. C.....	Afskrifning.	—	—	144,398	42
Se Tab. Bil. C.....	Utgifter.	—	—	1,334,284	25
Behållningar och fordringar:		Balans till år 1889.			
Kontant.....		8,448	77		
Förråden.....		90,197	80		
Patientsgifter.....		7,157	82		
I bank innesittande.....		90,009	51		
Förskott.....		3,514	50		
Diverse.....		107,164	56	306,492	96
Summa		—	—	1,919,614	77

underhåll år 1889.

U t g i f t e r																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	3,722	90	48,966	07	—	—	—	—	23,157	99	—	—	—	—	80,446	50
925	80	2,380	94	6,148	63	20,025	95	350	—	350	35	6,900	38	—	—	1,879	99	119,728	82
563	78	1,063	67	2,940	19	6,953	47	365	30	767	05	3,699	77	700	—	1,597	22	102,859	97
1,647	89	2,085	47	5,322	59	17,379	24	928	31	41	99	8,542	67	—	—	10,558	76	161,563	68
2,622	65	2,870	50	4,995	50	9,648	24	1,063	92	276	20	4,449	50	500	—	3,298	97	171,367	63
571	06	1,387	70	3,200	31	5,482	82	546	74	232	83	3,053	62	583	04	—	—	73,890	02
148	50	387	22	428	74	7,799	—	76	75	56	48	1,754	78	300	—	—	—	36,617	25
1,278	73	2,666	89	4,063	27	5,518	53	104	20	—	—	8,700	63	875	—	63	77	130,338	80
2,746	44	3,900	46	6,005	14	14,749	62	658	18	237	72	7,386	56	100	—	—	—	201,999	03
1,853	96	1,354	93	5,503	34	9,717	01	472	42	768	05	5,669	13	2,656	53	4,590	84	147,159	84
534	61	1,328	48	2,760	46	6,656	87	369	53	—	—	2,804	29	1,200	—	116	91	93,242	31
91	66	243	24	325	58	504	45	57	16	88	88	355	39	450	—	9	76	15,070	40
12,985	08	19,669	50	45,416	66	153,401	27	4,992	51	2,319	55	76,474	70	7,364	57	22,116	22	1,334,284	25

2) Detta belopp har utgivits dels för utredning af afdelningen nr 6 vid nya hospitalet under nedannämnda år med följande belopp, nemligen:

år 1885.....	647: 21.
» 1886.....	22,998: 34.
» 1887.....	1,050: 70.
» 1888.....	1,534: —.
» 1889.....	75: —.
	26,306: 25.
och dels för inrättande af en fotogekällare med.....	431: 93. 26,737: 18.

öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.

K r e d i t.			
<i>Balans från år 1888.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant.....	11,839	70	
Förråden.....	78,978	31	
Patientafgifter.....	7,444	59	
I bank inestående.....	147,357	99	
Förskott.....	9,188	82	
Diverse.....	232,711	13	
Anmärkte poster.....	223	50	487,744 04
<i>Inkomster.</i>			
Se Tab. Bil B.....	—	—	1,333,643 33
<i>Balans till år 1890.</i>			
Skulder:			
Patientafgifter.....	5,758	63	
Lundgrenska donationsfonden.....	641	51	
Diverse.....	80,273	98	
Hospitalsanläggningen vid Kristinehamn.....	812	20	
Anordnande af asyl invid Lunds hospital.....	6,163	92	
Nybyggnad vid Nyköpings hospital.....	4,577	16	98,227 40
Summa.....	—	—	1,919,614 77

		S i n n e s s j u k e.																
		Från		Kön			Civilstånd			Ålder.				Vårdas inom				
Antal.		landbygdt.	städer.	mån.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	mellem 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	ensklidde hns.	ensklid anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.
Stockholms stad.....	1) 271	—	271	32	43	196	—	—	271	—	—	—	271	26	—	75	29	141
Stockholms län.....	193	179	14	99	94	—	126	62	5	8	64	121	—	102	11	13	—	67
Uppsala >.....	181	126	55	74	107	—	131	50	—	3	68	110	—	106	4	31	—	40
Södermanlands >.....	200	168	32	103	97	—	137	63	—	4	78	118	—	97	—	32	5	66
Östergötlands >.....	462	364	98	224	238	—	341	121	—	13	173	276	—	255	4	69	1	133
Jönköpings >.....	363	313	50	187	176	—	264	99	—	4	148	211	—	266	—	47	1	49
Kronobergs >.....	281	269	12	139	142	—	206	75	—	5	94	182	—	197	3	11	—	70
Kalmar >.....	339	304	35	180	159	—	238	101	—	5	116	218	—	240	1	30	1	67
Gotlands >.....	98	86	12	43	55	—	64	34	—	1	35	62	—	63	—	10	—	25
Blekinge >.....	192	129	63	83	109	—	129	63	—	2	70	120	—	106	3	38	1	44
Kristianstads >.....	293	266	27	137	156	—	216	77	—	7	112	174	—	166	2	31	2	92
Malmöhus >.....	464	329	135	223	241	—	330	126	8	7	170	284	3	188	4	79	—	193
Hallands >.....	206	182	24	89	117	—	144	62	—	6	85	115	—	168	—	4	—	34
Göteborgs och Bohus >.....	380	236	144	166	214	—	279	91	10	10	136	226	8	241	—	65	2	72
Elfsborgs >.....	471	431	40	224	247	—	344	124	3	9	142	320	—	359	3	26	1	82
Skaraborgs >.....	357	329	28	196	161	—	253	103	1	5	110	242	—	255	1	25	9	67
Vermlands >.....	551	520	31	268	283	—	412	139	—	10	173	368	—	403	—	39	—	109
Örebro >.....	315	266	49	163	152	—	221	90	4	7	115	193	—	149	1	45	2	118
Vestmanlands >.....	239	206	33	127	112	—	161	76	2	6	83	150	—	115	2	22	5	95
Kopparbergs >.....	379	350	29	197	182	—	275	104	—	6	137	236	—	211	—	27	8	133
Gefleborgs >.....	306	250	56	127	179	—	190	116	—	2	93	210	1	180	1	35	3	87
Vesternorrlands >.....	261	240	21	126	135	—	170	81	10	6	96	159	—	143	1	15	2	100
Jemtlands >.....	128	121	7	74	54	—	88	30	10	2	46	80	—	93	—	2	1	32
Vesterbottens >.....	199	193	6	103	96	—	137	62	—	3	68	128	—	155	1	1	9	33
Norrbottnens >.....	156	149	7	82	74	—	114	42	—	2	54	100	—	128	—	8	—	20
Summa	7,285	6,006	1,279	3,466	3,623	196	4,970	1,991	324	133	2,466	4,403	283	4,412	42	780	82	1,969

1) Rapporten ej fallständig i följd af bristande oppgifter från presterskapet.

sinnessjuka och idioter i riket år 1889.

I d i o t e r.																		
Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
	landsbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifva.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospitäl eller sawj.	
196	—	6	—	—	6	—	—	6	—	—	—	6	—	—	6	—	—	Stockholms stad.
234	226	8	133	101	—	231	3	—	78	106	50	—	188	8	24	—	14	Stockholms län.
103	83	20	66	37	—	103	—	—	46	39	17	1	74	18	6	—	5	Upsala »
192	187	5	98	94	—	192	—	—	54	88	50	—	152	1	30	—	9	Södermanlands »
416	391	25	238	178	—	414	2	—	105	184	127	—	323	19	62	—	12	Östergötlands »
296	280	16	174	122	—	296	—	—	99	126	71	—	268	3	20	—	5	Jönköpings »
201	195	6	102	99	—	200	1	—	61	98	42	—	194	2	5	—	—	Kronobergs »
285	269	16	156	129	—	285	—	—	93	126	66	—	257	3	18	1	6	Kalmar »
67	61	6	37	24	6	67	—	—	21	28	12	6	62	2	3	—	—	Gotlands »
176	146	30	87	89	—	176	—	—	52	92	32	—	136	23	15	—	2	Blekinge »
233	231	2	143	90	—	233	—	—	78	92	63	—	191	22	14	1	5	Kristianstads »
330	281	49	180	150	—	330	—	—	115	146	68	1	251	29	31	1	18	Malmöhus »
175	161	14	102	73	—	174	1	—	53	71	45	6	166	1	8	—	—	Hallands »
251	196	55	142	108	6	250	1	—	92	109	49	1	223	7	20	—	1	Göteborgs och Bohus »
339	322	17	182	157	—	338	1	—	76	181	82	—	328	5	6	—	—	Elfsborgs »
323	307	16	189	134	—	322	1	—	108	147	68	—	276	20	23	—	4	Skaraborgs »
528	507	21	301	226	1	524	4	—	136	231	161	—	496	8	22	—	2	Vermlands »
280	257	23	156	124	—	280	—	—	90	107	83	—	227	11	32	—	10	Örebro »
104	93	11	58	46	—	104	—	—	42	44	18	—	88	6	6	—	4	Vestmanlands »
316	308	8	163	153	—	314	2	—	87	144	85	—	297	5	13	—	1	Kopparbergs »
253	216	37	134	119	—	251	2	—	77	105	71	—	198	30	17	—	8	Gefleborgs »
186	172	14	110	76	—	185	1	—	50	95	41	—	168	4	10	—	4	Vesternorrlands »
128	127	1	78	50	—	128	—	—	39	55	34	—	125	1	1	—	1	Jemtlands »
190	179	11	106	84	—	190	—	—	38	93	59	—	187	—	1	2	—	Vesterbottens »
119	115	4	78	41	—	119	—	—	28	56	35	—	102	—	15	—	2	Norrbottnens »
5,731	5,310	421	3,213	2,504	14	5,706	19	6	1,718	2,563	1,429	21	4,977	228	406	5	113	Summa

Bil. F.

Vetenskapliga iakttagelser.

Angående den inverkan som missbruket af spritdrycker kan hafva på uppkomsten af sinnessjukdomar yttrar sig öfverläkaren, doktor S. Ödman i Lund på följande sätt:

Ibland de orsaker, som bidragit till framkallande af sinnessjukdom hos de under året här intagna sjuka har missbruk af spritdrycker angifvits i nio fall. Deraf får dock ingalunda dragas den slutsats, att alla de sjuke, som det här är fråga om, skulle varit alkoholister i vanlig mening. Knappast någon af dem har i sitt yttre någon alkoholistisk prägel, och äfven vid närmare undersökning fanu man sällan så starkt uttalade tecken af spritförgiftning, att diagnosen af en sådan hade kunnat göras utan de i betygen lemnade upplysningarna. Också hade i de flesta fallen äfven andra orsaker inverkat jemte spritmissbruket. Det må ej heller förtigas, att betyggifvarne endast i sex fall af de nio — och i ett af dessa sex med utsättande af frågetecken — uppgifvit, att sinnessjukdomen *förorsakats* af spritmissbruk, ehuru de om alla nio meddelat, att sådant missbruk egt rum. — — Emellertid är jag mycket benägen för den uppfattningen, att missbruket af spritdrycker i de flesta fallen haft mycket ringa inflytande på sinnessjukdomens uppkomst, och att spritkraftvet merendels framkallats af de börjande sjukdomsprodromerna eller af samma medfödda eller förvärfvade disposition, som utgjorde liksom sjukdomens matrix. Sannolikt skulle de flesta af de personer, som nu äro i fråga, drabbats af sinnessjukdom, äfven om man kunnat afhålla dem från missbruk af spritdrycker. Att detta missbruk ofta påskyndat sjukdomens egentliga utbrott, vill jag ingalunda förneka. En annan sida af alkoholens inverkan på framkallandet af sinnessjukdom är dess inflytande på suparens afkomma. I 22 fall, således mer än dubbelt så många, som de ofvan omnämnda, anmärkes i intagningshandlingarna, att den sjukas fader mer eller mindre missbrukat spritdrycker. Naturligtvis kan spritens inflytande i den senare af här angifna grupper göras till föremål för lika många tveksamma funderingar som de, hvilka ofvan framställts i fråga om den förra, men på det hela torde giftet dock, att jag så må säga, vara farligare för släktet än för individen.

Angående missbruket af *tobak* såsom sjukdomsorsak yttrar sig öfverläkaren, professor N. G. Kjellberg i Upsala: Ser man närmare på de egendomliga symptom, som utmärka den primära paranoian, så häntyda dessa på närvaron af toxiska inflytelser, hufvudsakligen karakteriserade af de primära deliranta idéerna. Då nu manliga personer mera angripits af denna sjukdom, frågas, hvilka de intoxicationer kunna vara, för hvilka manliga sjuka möjligen varit utsatta framför de qvinliga, hvarpå svaret måste blifva att missbruk af alkoholhaltiga drycker kan vara en sådan af stor betydelse. Men det har genom undersökningar, verkställda här vid hospitalet, visat sig att äfven kronisk *nikotinförgiftning* förekommit vid talrika fall af primär paranoia, och det lider intet tvifvel att icke den stora olikheten i frekvens hos

manliga och qvinliga patienter, som här blifvit konstaterad, till en del haft sin orsak uti *missbruk af tobak*, hufvudsakligen i form af tuggtobak, men äfven i form af snus, användt till tuggning.

I afseende på behandlingen framhålla öfverläkarna den tvångsfria behandlingen såsom hufvudsak. Såsom speciel behandling för den vid psykisk depression förekommande prekordiala ångesten har vid Upsala hospital mineralvatten varit användt och de resultat, som dervid vunnits, hafva varit sådana, att öfverläkaren tror sig kunna rekommendera denna metod såsom en af hufvudmetoderna vid den egentliga melancholiens behandling. De mineralvatten, som härvid varit använda, äro Carlsbader, Vichy, Carlstads jernvatten och pyrofosforsyradt jernvatten. Sulfonal har öfverläkaren Envall i Kristinehamn funnit äfven under det gångna året fullt motsvara de förväntningar han genast i början gjorde sig, så att det blifvit ett outhärligt hjälpmedel. Med undantag för ett eller ett par fall, der icke ens 5—6 gram för dagen i någon nämnvärd grad förmådde nedsätta starkare excitationstillstånd, har detta medel i dos af 1—2 gram visat utmärkta verkningar. Ehuru förbrukningen varit ett par kilo har icke försports någon anmärkningsvärd olägenhet eller obehaglig inverkan. Den individuella mottagligheten är dock, såsom vid andra medel, olika, och man kommer derföre ibland till målet med doser af endast 0.50 gram.

Öfverläkaren Kr. Wickström, Göteborg, har afgifvit nedanstående infortrade utlåtande angående vid Tanums höradsrätt för mord tilltalade torparen Andreas Olssons från Ek sinnesskaffenhet (afgifvet den 1 nov. 1889).

Ur ransakningshandlingarne inhämtas hufvudsakligen:

att Olsson, som är född den 30 april 1838 å samma torplägenhet, han nu innehar, till 8 års ålder vistades i hemmet och derefter började tjena såsom vallhjon på olika ställen samt att han härunder konfirmerades, hvarvid han dock i motsats till flertalet af konfirmanderna icke under första året kunde tillgodogöra sig undervisningen utan fick gå i 2 år;

att han derefter dels innehaft tjänst såsom dräng, dels lifnärt sig med tillfällig arbetsförtjenst i Norge, till dess fadren 1857 afled, då han återvände till hemmet, der han till en början hjälpte modern med skötseln af torpet, sedermera inlöste det samma samt trädde i äktenskap med sin nuvarande hustru, med hvilken han haft 3 barn;

att torplägenheten är så obetydlig, att der knappast kunnat födas en ko, hvarföre familjens underhåll för det mesta måste anskaffas genom dagsverksarbete hos andra, och har Olsson för egen del icke varit mån om förtjensten eller angelägen att förskaffa sig sådant arbete, men gått bort och arbetat, då han derom anmodats, hvarvid han visat sig ega kännedom om värdet af sitt arbete och icke velat åtnöjas med mindre dagspenning än den i orten vanliga;

att Olsson enligt hustruns uppgift i början af äktenskapet var fullt redig, men alltifrån ett marknadsbesök en höst i Strömstad för omkring 19 år sedan varit mycket »besynnerlig till sinnet», hvilket visade sig först på hemvägen från marknaden derigenom att han talade mycket för sig sjelf, hvori icke fans någon mening, hvarjemte han efter hemkomsten yttrade, att »de ville ge' honom gift samt skjuta honom», hvarförutom han ville bränna upp sina kläder;

att Olsson, som alltid varit oersonligt häftig och retlig till lynnet, under nästföljande vinter var »snällare» och vänligare än förut och att, ehuru han aldrig varit borta, han den vintern syntes vara mera obenägen än vanligt att lemna hemmet, emedan han då var rädd, att »de skulle komma och taga honom», hvarföre han ock aldrig gick ut, sedan mörker inträdt; att han, sedan något år förgått, blef elakare mot hustrun och några gånger handterade henne så illa, att hon måste kalla grannarne till hjälp — tvenne gånger har hustrun för någon tid måst flytta ifrån honom — och att han, jämte detta sitt förändrade förhållande till hustrun, »talat mera för sig sjelf och äfven svarat på hvad han sjelf yttrat, så att det på något afstånd hörts, som om flera personer varit närvarande»;

att hans hårda och oersonliga framfart mot hustrun icke förekommit, så snart det funnits tillräckligt med födoämnen i huset och han icke behöft lida brist på mat eller tobak samt hustrun aktat sig för att tilltala honom;

att han 2:ne gånger efter marknadsresan till Strömstad, sista gången för 10 år sedan, i enlighet med seden bland ortens lösa arbetare, begifvit sig till Norge för att söka arbete, hvarvid han sista gången hemkom utan att ha' sparat några penningar samt »förkyld», så att han var sängliggande sjuk mer än 1 månad, under hvilken tid han var lugn och stilla, utom då hustrun ville sköta om honom, hvilket alltid försatte honom i vrede;

att han bygde öfverfödigt och utan beräkning, enär han, oakadt stugan innehöll 3 rum och kök, som utgjorde tillräckligt utrymme för familjen, för 9 år sedan företog sig att vid ena gafveln å stugan tillbygga en kammare, hvartill han företrädesvis använde brädfodringen å den egentliga stugan, som derigenom försattes i ett försämradt skick, hvilken kammare dock aldrig blef inredd, utan står der med endast väggar och tak;

att Olsson, som sällan förtärt spirituosa och icke varit rusig mer än 2—3 gånger under äktenskapet, ofta klagat öfver värk i hufvudet och gikt i axlarne och att han under samma vecka, som åtalade gerningen egde rum, mycket beklagade sig öfver hufvudvärk samt yttrade till hustrun, att han icke tålde, att hon talade, emedan han hade så ondt i hufvudet;

att beträffande Olssons förhållande till den dödade Persson, denne senare vid åtskilliga föregående tillfällen varit i makarnes hem och utkräft skatten och att, då Persson sommaren 1888 för samma ändamål varit der och aflägsnat sig derifrån, Olsson yttrade, att »han skulle se till att göra sig af med den dålige rättaren», vid hvilket yttrande hustrun emellertid lade föga vikt, emedan O. dels brukade glömma, hvad han yttrat, och sällan verkställde de hotelser, han uttalade, dels i allmänhet icke visat omska mot folk;

att O., som i prestbeviset är antecknad såsom »sjuklig», enligt yttrande af nämndemannen för Lurs socken, der O. är boende, enligt allmänna talet bland socknens invånare icke skall vara fullt normal till sina själsförmögenheter, men att deremot

en annan nämndeman, som bott i Lurs socken och som säger sig i 30 år hafva känt O., väl funnit denne »stridig till sinnet», men hvarken sjelf sett eller hört uppgifvas, att han företagit sig något, som antydtt sinnessvaghet;

att vitnet Beata Andersdotter, som är närmaste granne till O. och känt honom i 3 år, icke anser honom riktigt klok, enär han ofta brukat tala om »ryssar» och äfven sjelf sagt sig vara »ryss», hvarjemte han ibland talat obegripliga saker för sig sjelf, dervid han uttryckte sig så, som om han talade till någon person, ehuru någon sådan icke funnits, hvarjemte hon intygar, att O. har ett häftigt sinnelag och vanlig arbetsförmåga;

att äfven vitnet Teodor Andersson, hos hvilken O. arbetade för dag en tid under år 1888, funnit denne, då han var ensam, tala för sig sjelf obegripliga meningar såsom om »ryssar» och krig etc., hvaremot han i allmänhet ordentligt besvarade framställda frågor;

att vitnet Henrik Eriksson, som är O:s nära granne och känt denne i många år, tycker honom vara »konstig» och ej som andra menniskor, företrädesvis derigenom att han har dumt prat för sig, hvilket dock vitnet sällan förstätt, emedan han talat mycket fort; att Olsson sålunda sagt sig vara än »ryss» än »engelsman», talat om verldsomloppet, om skapelsen m. m.; att vitnet vid några tillfällen vintertiden påträffat den tilltalades hustru och barn, utkörda ur hemmet och att O., då vitnet tillhållit honom, att det icke gick an att lefva på det viset, svarat, att ungarne gerna kunde få gå in och göra någonting, men till hustrun yttrade: »du mårri (= odåga) får icke gå in, ty du förstör qvarnen och gör ända på allt, hvad jag har»; att O. emellertid icke hade någon qvarn samt vidare, att, då den dödade August Persson en gång hösten 1888 skulle utkräfva resterande skatten af O., som då var hos vitnet och tröskade, O. svarade: »du kan gå i banken, för der är intet ondt om pengar». Han sade sig äfven vara af Gislefödsfolket, en bondesläkt i socknen, och att han hade pengar att få af länsman, hvilket dock saknade all grund. Han talade äfven om en gård, som han sade sig ega. Då O. icke heller af vitnet fått låna pengar, så fick Persson gå utan betalning, men O. syntes hafva blifvit retad af hans besök samt slog derefter oförsigtigt och vildsint med tröskslagan, så att vitnet blef förskräckt och tänkte inom sig att för framtiden undvika arbeta tillsammans med O.;

att angående förloppet vid åtalade gerningens begående hustrun uppgifvit, att hon omkring kl. 1/2 e. m. den 16 sistlidne april, då hon gått ut i något ärende, kommen utom dörren observerat mannen i samtal med August Persson samt att hon af samtalet hörde O. säga till P.: »jag har ju sagt dig, att du får taga de qvarnstenar, jag har på Apelsäter», hvartill P. svarat: »du är en jumra; du har inga stenar på Apelsäter», hvarefter O. tilldelat P. ett slag i hufvudet med en gödselgrep af jern med den påföljd, att P. föll omkull och blef liggande på rygg, hvarefter han ytterligare tilldelade P. 2 slag i ansigtet med samma vapen. Då P. fick de 2 sista slagen, såg hon, att han rörde på hufvudet. Hon sprang då genast till grannarne för att erhålla hjälp, men då hon anlände med dessa, hade O. aflägsnat sig;

att enligt vitnesmål af de tvenne grannar, som af hustrun genast tillkallats, dessa funnit Persson liggande död och inburit denne i O:s stuga, derefter låst dörren och återvändt till ena vitnets närliggande bostad, dit efter en timmes förlopp jemväl O. ankommit, efterfrågat sin hustru och, då han fått se henne,

bedt henne om nyckeln till makarnes bostad, enär han vore i behof af en yxa för att hugga ved; att dervid hvarken O. eller någon af de närvarande nämnt något om August Persson och att O., som kort derefter aflägsnat sig utan att hafva erhållit nyckeln, sågs begifva sig till skogen och derifrån återvända med en börda ris, derefter hämta ett par slänor och med dessa laga en gärdsgård, hvarefter han begaf sig till en grannstuga och på återvägen derifrån blef han häktad;

att enligt vitnet Theodor Andersson, som kl. $\frac{1}{2}$ 6 e. m. samma dag infann sig i O:s bostad, Olsson, då han leddes fram mot liket, yttrade, att han icke trodde, att Persson var död samt att han icke trodde, att det skulle tagit så illa. Tillfrågad, om han slagit ihjäl P., yttrade han, att denne velat angripa honom samt att han för att freda sig sjelf tilldelat Persson ett slag med gödselgrepen samt derefter, då P. ytterligare velat taga fatt i honom, 2 slag i ansigtet. Han yttrade jemväl, att han vid tillfället sett flere personer liggande uppe i fjellet, hvilka skjutit på honom, hvarjemte han sade, att nämnde personer skulle varit Ekkrarne, d. v. s. personer från Ek;

att under det Persson uppehöll sig vid torpet förenämnda dag fans derstädes ingen främmande person och icke heller afskötos der vid tillfället några skott;

att Olsson, som vid första ransakningsdagen den 6 sistlidne maj under förhöret med hustrun äfvensom under vitnesmålen icke framstälde några frågor utan syntes helt och hållet oberörd af hvad som anfördes, om förloppet vid åtalade gerningen lemnade följande upplysningar: O. kan icke uppgifva, hvilken dag P. ankom till hans hem, men säger, att han på qvällen samma dag af några personer fördes till tingsstället. Hvad orsaken härtill var, vet icke O., emedan han icke gjort P. något ondt. Då P. vid middagstiden ofvannämnde dag ankom till O:s bostad, stod denne uti ett nära intill boningshuset beläget vedskjul, sysselsatt med vedhuggning. P. kräfde den tilltalade för sistlidne års prestskatt och O., som icke egde mer än en krona, erbjöd P. sagda belopp. P. var icke nöjd härmed utan fordrade att jemväl erhålla hafre, hvilket O. jemväl medgaf. Under berörda samtal fick O. se folk uti de närbelägna bergen och var åtminstone en af dem försedd med bössa. — O., som med anledning häraf blef rädd, sprang ut ifrån vedboden till en omedelbart derintill varande gödselhög och P. kom jemväl dit. Under tiden hade förenämnde personer, som uppehöll sig i berget, närmat sig, aflössande flera skott. De tycktes icke vilja anfälla den tilltalade utan A. Persson, hvilken med anledning häraf blef uppretad och ville sätta sig till motvärn mot dem. O. slog då till P. och anledningen härtill var, att förebygga slagsmål mellan P. och de skjutande. Tillfrågad om icke nämnda slag var så hårdt, att P. deraf kunde dö, säger O., att så icke var förhållandet, hvarjemte han på ett otydligt sätt mumlar något om skott och kulor. Ytterligare tillfrågad härom, säger O., att sedan P. på grund af förenämnda slag fallit kull, skott af förenämnda personer aflössades mot P. samt att åtminstone 3 kulor träffade denne, hvarjemte nämnda personer stucko P. med ett spjut eller annat vapen. O., som icke hörde P. yttra något eller visste, om han nu var lefvande eller död, begaf sig derefter, emedan han var rädd för de skjutande, upp emot fjellen. På vägen dit mötte han en för honom okänd person, hvilken han uppmanade bära in P. i O:s stuga. Då han på aftonen samma dag återkom till sitt hem, kunde han icke komma in i stugan, enär dörren var läst, och

nyckeln borta. Genom rutan såg han emellertid P. ligga i rummet. Han begaf sig derefter till en grannstuga för att hämta nyckeln. Då han senare på aftonen inkom i sin bostad, såg han P. ligga derstädes, men denne var då icke död, enär han »pratade»;

att Olsson, som på frågor om ålder, föregående lefnadsförhållanden o. d. svarat klart och redigt, syntes ogerna vilja yttra sig om sitt förhållande till hustrun samt att hans svar, då han tillfrågades om sitt förhållande till dödade Persson blefvo *mindre rediga*, i det han dels mera betänksamt lemnar svaren, dels ock framsäger svaren mera lågmäldt och *osammanhängande*;

att O. vid andra ransakningstillfället den 21 sistlidne juni på alla frågor rörande den åtalade gerningen och förhållandet till hustrun afgaf dels *obegripliga* svar, dels upprepade med någon förändring, hvad han förut yttrat om »ryssar» och andra, som skolat vara vid åtalade gerningen närvarande. På fråga, hvarför han så illa slog Aug. Persson, yttrade han vidare: »det var jag icke ensam om, det var mycket folk söderifrån och den der länge från Kärra, der länsmannen bor», hvarmed han sannolikt menade en ovanligt lång skrifvare hos länsmannen, och hvilken var närvarande vid polisförhöret;

att enligt obduktionsprotokollet Aug. Perssons död varit en följd af det tryck på hjernan, som åstadkommits af det lösprängda och intryckta stycket af venstra hjessbenet samt att döden, äfvensom de öfriga anmärkta skadorna orsakats af något under lifstiden tillfogadt häftigt yttre våld medels slag; sårens beskaffenhet och läge i förhållande till hvarandra bekräfta att detta utdelats medels omnämnda gödselgrep, samt

att fängelseläkaren i Uddevalla, dr. O. E. Åhlström, som af rätten anmodats afgifva intyg derom, huruvida den tilltalade vid tiden för ifrågavarande brotts begående kan anses helt och hållet eller till någon del hafva saknat förståndets bruk, efter tagen kännedom af ransakningsprotokollet den 6 sistlidne maj samt på grund af iakttagelser öfver Olssons beteende under vistandet i cellfängelset i embetsutlåtande af den 3 sistlidne juni förklarar sig »icke kunnat komma till annan slutsats än den, att Andreas Olssons sinnesbeskaffenhet, oafsedt ett inbundet och dolskt lynne, i allmänhet måste antagas vara normal och att han vid ifrågavarande brotts begående egt förståndets bruk.»

Enligt Kongl. Medicinal-Styrelsens förordnande intogs Andreas Olsson i och för undersökning af hans sinnesbeskaffenhet å Göteborgs hospital den 23 juli 1889 och innehåller den öfver honom derstädes förda journalen följande:

»Sedan han erhållit ett reningsbad samt ombytt kläder, hvilket skedde utan gensaga från hans sida, satte han sig på en bänk å den för lugne sjuke afsedda gemensamma promenadgården, dit han utförts, och förblef der orörligt sittande, under det han oupphörligt talade för sig sjelf, men så lågmäldt och obegripligt, att innehållet icke kunde uppfattas. Han visade alls ingen nyfikenhet eller intresse att lära känna den för honom främmande omgifningen, men fogade sig villigt efter betjeningens tillsägelser, åt sin qvällavard med god aptit och isolerades för natten. Erhöll intet sömnmedel.

Status præsens den 24 juli 1889.

Andreas Olsson är af reslig längd (1,78 m.), kraftig kroppsbyggnad, magerlagd med väl utvecklad muskulatur. Huvudet, som är täckt af ett kortklippt, tätt ljusbrunt hår, företer med afseende på form och storlek intet anmärkningsvärdt. Utseendet angifver liknöjdhet och en viss sömnhet, hvilket senare uttryck ännu mera framträder med anledning deraf att det venstra öfre ögonlocket hänger slapt ned öfver ögat (ptosis): öfriga ögonmuskler funktionera normalt. I öfre kanten af cornea märkes en tydlig arcus senilis. Pupiller af medelstorlek, lika utvidgade och reagerande trögt för såväl ljusintryck som accommodation. Vid tryck å supraorbitalnerverna vid deras utträde genom liknämninga foramina markerar pat. stark ömhet, särdeles å högra sidan. Från bröstets och bukens organ intet särskildt anmärkningsvärdt. Olsson har samma sätt att skicka sig, som under gårdagen iakttagits; af de för honom främmande förhållanden, i hvilka han blifvit försatt, visar han sig fullkomligt oberörd och gör sålunda inga förfrågningar rörande stället namn, ändamålet med hans vistande härstädes eller dylikt. Lika litet söker han göra sig bekant med anstaltens tjenstemän, tjenare eller patienter. Han vandrar mestadels omkring å promenadgården med långsamma men säkra steg och rak hållning, under det han oupphörligt talar för sig själf, lågmäldt och obegripligt. Någon gång sätter han sig till hvila och fortfar att tala för sig själf utan att fästa afseende vid de personer, som kunna sitta bredvid honom, eller vid saker, som kunna passera i närheten.

Då han derom tillfrågas, redogör han riktigt för namn, ålder, bostad, familjförhållanden m. m. Hans tal är temligen hastigt och svärbegripligt, dels emedan det är lågmäldt, dels emedan han inblandar norska ord och vändningar samt provinsialismer. Uttalet är ej suddigt. Han säger sig icke vara sjuk på annat sätt, än att han plågas af hufvudvärk; »gikten har gått upp i hufvudet». Då samtalet ledes in på Perssons dråp och på dermed förknippade omständigheter, visar han ingen sinnesrörelse, men förnekar att han varit gerningsmannen. Enligt hans framställning var Persson, då han infann sig på Ek, »eftersatt» af flere personer, hvilka voro på »fjellet» och aflossade bösskott på honom. Vid åsynen häraf blef O. förskräckt, hvarföre han begaf sig från vedlidret ut på gården och, då Persson följde efter, tilldelade han honom ett slag med en grepe i ändamål att förekomma slagsmål emellan P. och hans förföljare, hvilka under tiden nalkats, aflossande flere skott med den påföljd, att P. träffades på åtminstone 3:ne ställen, nemligen på båda sidorna af bröstet samt nedanför högra ögat. Derefter genomborrades P:s hals med ett spjut eller dylikt vapen af samma personer, hvilka, enligt O:s förmenande, voro »danskar» och bland dem en »major». I sin framställning af denna tilldragelse, hvilken icke lemnas i ett sammanhang utan efter upprepade förfrågningar, ådagalägger O. en mycket förvirrad uppfattning, och så snart han besvarat en fråga, hvilket han ofta gör i alldeles obegripliga ordalag, fortfar han att tala för sig själf, såsom om han vore fullkomligt oberörd af det afhandlade ämnet. Lugn och foglig i uppförandet, rättar han sig i allo efter här rådande ordning. — Matlusten är god och aföringen ordentlig.

^{25/7.} Patienten säger sig hafva sofvit godt i natt och nattvakten har ej haft något att anmärka mot honom. Äfven i dag

klagar han öfver hufvudvärk. Ansigtzfärgen är rödlätt. Tal och sätt att skicka sig oförändrade. Då han uppmärksamgöres på sin vana att tala för sig själf, ser han förundrad ut och svarar: »det sansar jag icke». Anmodad upplysa, huruvida han vid något annat tillfälle sammanträffat med de personer, hvilka inför hans åsyn dödade Persson, förklarar han, att just samma personer en dag infunnit sig i hans cell å Uddevalla fängelse samt aflossat flere skott mot honom, men några närmare meddelanden rörande deras antal, utseende eller klädedrägt kan han ej afgifva, utan lemna på alla dylika frågor obegripliga och orediga svar.

^{26/7.} På tal om hans släktförhållanden säger han sig vara »ryss» och upplyser, att han på jernvägsresan mellan Uddevalla och Göteborg haft sällskap med »en hel mängd ryssar».

^{27/7.} På fråga om hans ekonomiska omständigheter uppgifver han sig vara egare af ett stort hus i »Grubbesta» (Grebbe-stad), hvilket han erhållit som gåfva af »kejsaren i Ryssland».

^{28/7.} Sömmen fortfarande enligt hans egen uppgift god (utan sömnmedel). Iakttaget för öfrigt samma uppförande, som förut angifvits, och intresserar sig sålunda icke för sin omgifning, utan synes vara försjunken i en verld för sig, ur hvilken han endast momentant ryckes, då man ställer en direkt förfrågan till honom.

^{29/7.} Har i dag ett mera vaket utseende och talar mindre för sig själf. Säger, att det har »lättat med hufvudvärken». Vidhåller, att han icke slagit ihjäl August Persson, utan denne har dödats, på sätt, han förut uppgifvit, af personer, hvilka han nu »benämner jumror från Uddevalla». »Derpå finnes vittnen.» Någon förklaring öfver hvad som menas med jumror kan han ej afgifva, utan mumlar några obegripliga ord för sig själf.

^{30/7.} Äfven i dag har patienten ett mera vaket utseende. Vid anställt försök visar det sig, att han hjälpligen kan läsa innantill och, då innehållet utgör en geografisk beskrifning af Ryssland, synes det särskildt intressera honom. Anmodad meddela, hvad han förut vet om detta land och dess invånare, antyder han en förtroligare bekantskap med »Rysslands kejsare», i hvilkens sällskap han uppgifver sig hafva gjort resor i Norge för 8—9 år sedan. Dessa resor voro särdeles nöjsamma och företogos i »en liten båt». Af Rysslands kejsare har han erhållit åtskilliga förläningar, bland hvilka han särskildt framhåller »en mällestens». Dessutom eger han jordagods »i hela domsagan», 12 stycken väderqvarnar, hvilka nu för tillfället lära stå stilla, samt »hela stranden vid Grubbesta». Till nationaliteten säger han sig vara »en riktig ryss», när hans mor var »ryska» och fadren »turk».

^{14/8.} Har icke undergått annan förändring än att han mera uppmärksammar sin omgifning och någon gång biträder betjäningen med hvarjehanda inomhus förekommande göromål. Han följer ganska noga med tiden och vet att angifva månad, veckodag och datum, då han derom tillfrågas. Han kan äfven temligen exakt redogöra för utspisningen under olika dagar i veckan. Så snart samtalet berör omständigheterna vid Aug. Perssons dråp, uttalar han sig alltid höget förvirradt, men anför i hufvudsak detsamma, som förut är antecknad. De handlande personerna kallar han omvexlande »jumror från Uddevalla», »danskar» eller »Ekrarne». Understundom säger han, att de voro »flera hundra» till antalet. Om hustrun yttrar han sig alltid mycket förbehållsamt och synes icke hysa någon längtan till sitt hem.

^{15/9.} I dag begär han i godmodig ton att få »nycklarna», emedan han ämnar sig ut och se sig omkring i världen. Han vill ej stanna här längre, han skall ut och resa tillsammans med »en gammal kung». På fråga, hvilken kung han afser, svarar han endast: »han, som är far till piltarne». Till sitt torp vill han icke, emedan där är »slagsmål, blodbad och krig» hvarje dag. Senare på dagen tycktes han emellertid hafva alldeles glömt af sina resplaner.

^{24/10.} Patienten har icke undergått någon väsentlig förändring. Han säger sig i dag icke kunna fatta, hvarför det göres så stor affär af August Persson. Vid samma tillfälle, som Persson ihjälsköts, dödades »många ryssar», och »ryssar» äro mycket förnämligare personer än »svenskar». Hans utseende uttrycker numera en viss stegrad själfkänsla; under vistelsen i dagrummet intar han vanligen en imponant hållning med armarne korslagda öfver bröstet, han helsar »aldrig sjelfmant på läkarne, men besvarar med ett nedlåtande småleende deras hälsning.

Bland andra personer, som voro närvarande vid »blodbadet», nämner han särskildt »länsman Hansson».

^{30/10.} Under hela vistelsen härstädes har patienten iakttagit ett lugnt och fogligt uppförande. Efter ett samtal i dag med öfverläkaren, hvarunder denne för första gången uttalade tvifvel rörande sanningen af hvad Olsson haft att meddela om »ryssar», »krig» m. m., visade patienten ett förändradt utseende och uppförande, i det han med högrödt ansikte oroligt och raskt promenerade fram och tillbaka, oupphörligt mumlande för sig själf och emellanåt tagande med handen för pannan. Tilltalad föreföll han upprörd och mer än vanligt förvirrad och tycktes fullkomligt ur stånd att fatta de framställda frågorna. Efter en stund blef han åter lugn och i sitt vanliga tillstånd.

På grund af det ofvan anförda får jag afgifva följande yttrande:

De upplysningar, som af ransakningshandlingarne vunnits rörande den tilltalades föregående lif, i förening med de vid hospitalet gjorda iakttagelserna lemna god ledning för bedömning af mannens sinnesbeskaffenhet.

Andreas Olssons hustru såväl som flere andra trovärdiga personer intyga, att Olsson sedan lång tid tillbaka icke förefallit vara lik andra människor, utan visat sig »besynnerlig till sinnet» och vigten af dessa uttalanden förringas ingalunda deraf, att samma personer vitsorda den tilltalades förmåga att »i allmänhet» uttrycka sig med redighet, att ega kännedom om penningens värde m. m., men vinna snarare ännu större betydelse af dessa senare meddelanden, som endast skenbart stå i strid med de förra.

Då nemligen, enligt det hos allmänheten rådande åskådningssättet, en af sinnesrubbing lidande människa öfverhufvud taget anses oförmögen att uttala en redig tanke eller omsätta densamma i förnuftig handling, så är det klart, att de »besynnerligheter», som hos den tilltalade förmärks, böra hafva varit af ganska framstående beskaffenhet för att hos personer på denna bildningsgrad framkalla tanke på befintligheten af ett abnormt sinnestillstånd hos en man, som dock i det stora hela visade sig kunna tänka och handla som folk i gemen.

Den omständigheten, att andra i saken hörda vitnen såsom sin åsigt förklarar, att den tilltalade endast vore »stridig till sinnet», men ej rubbad, bör i detta fall icke inverka på om-dömet, dels derföre att dessa personer hufvudsakligen synas hafva fäst sig vid Olssons förmenta »redighet» och funnit detta moment oförenligt med den föreställning om sinnessjukdomarnes företeelsesätt, de inom sig uppgjort, dels ock emedan de af hustrun och andra afgifna upplysningar, jemförda med vid hospitalet öfver Olsson gjorda iakttagelser, hvilka med de förra fullkomligt öfverensstämma, äro tillräckligt bestämda och detaljerade för att medgifva diagnos af en viss välkänd — och tyvärr äfven ofta misskänd — form af sinnesrubbing.

Redan för 19 år sedan — under hemresan från ett marknadsbesök i Strömstad och omedelbart derefter — förmärktes hos den tilltalade meningslöst prat samt *falska föreställningar* i form af *förföljelsetgriller*.

Andreas Olssons uppförande under närmast följande tid, särskildt det anmärkta förhållandet, att han aldrig plägade gå ut om aftnarne efter mörkrets inträdande af fruktan för att »de skulle komma och taga honom», utvisa, att ofvannämnda yttringar af en rubbad hjernverksamhet icke vore beroende af några tillfälliga orsaker, utan egde djupare rötter.

Det är af erfarenheten känt, att *förföljelsetgriller* ofta, om ej alltid, pläga förekomma i samband med *sinnesvillor*, och att äfven uti ifrågavarande fall hallucinationer spelat en framstående roll ända ifrån sjukdomens angifna början, framgår bland annat af den gjorda iakttagelsen, att Olsson plägade tala för sig själf, »dervid han uttryckte sig så, som om han talade till någon person, ehuru någon sådan ej funnits».

Andreas Olssons falska föreställningar om sig och sina förhållanden hafva icke allenast yttrat sig i förföljelsetgriller, utan under sjukdomens fortgång äfven tagit form af *rikedom- och storhets-vurm*. Den fattige torparen, som knappast har bröd för dagen, anser sig ega jordagods och qvarnar, är »ryss», hvarmed han afser något särdeles framstående, åtnjuter personliga ynnestbevis af »Rysslands kejsare», med hvilken han haft resällskap etc., etc. Det är, såsom bekant, ingen ovanlig före-teelse att finna rikedom- och storhetsvurm på detta sätt ansluta sig till förföljelsetgriller.

Den tilltalades sinnestillstånd uppgifves hafva vexlat mellan bättre och sämre skeden och det anføres af hustrun, som från sin ståndpunkt söker finna en naturlig förklaringsgrund för dessa vexlingar, att, då tillräckligt med mat och tobak fans i huset, han alltid visade sig »snäll» och ej alls »led» att vara i lag med, men när brist uppkom, handterade han henne illa och blef »elakare» mot henne. Det är väl möjligt, att anförda yttre omständigheter i någon mån kunnat inverka på Olssons uppförande i hemmet, men då det tillika upplyses, att, vid de tider, han varit »oresonlig» och hård mot hustrun, han jemväl visat ett förändradt förhållande i öfrigt, i det han talat mera för sig själf och äfven svarat, så att det på något afstånd hörts, som om flera personer varit närvarande, så synes det vara mera berättigadt att antaga, att vid de skeden, då Olssons sjukdomstillstånd under inflytande af talrikare förekommande sinnesvillor förvärrades, nöden infann sig i familjen såsom en naturlig följd af mannens oförmåga eller sjukliga obenägenhet att skaffa sig arbetsförtjänst, och att hustruns ofvan anförda förklaringsgrund efter all sannolikhet innebär en omkastning af orsak och verkan.

Särdeles kännetecknande för bedömning af den tilltalades sinnesförfattning vid åtalade gerningens begående är hans egen skildring dervid. Då nemligen A. Persson infann sig på Ek, säger sig den tilltalade hafva förmärkt, att Persson var »efter-satt» af flera personer, hvilka voro på »fjellet» och aflossade skott på honom. Förskräckt vid denna anblick begaf sig den tilltalade från vedlidret ut på gården och, då Persson följde efter, slog han till honom med en grepe för att förekomma slagsmål mellan honom och förföljarna, hvilka under tiden nalkats, aflossande flere skott, af hvilka åtminstone 3:ne träffade Persson, som äfven genomborrades af ett spjut eller dylikt vapen.

Andreas Olsson vidhåller oföränderligen, att så tillgätt, vid de upprepade samtal, som med honom förts härom under vistandet vid hospitalet och han angifver t. o. m., *hvarst* de dödade skotten, enligt hans förmenande, träffat Persson, utan att

det någonsin tyckes falla honom in, det hans uppgifter i detta afseende lätteligen kunnat beriktigas eller jäfvas genom den skedda undersökningen å den dödes kropp.

En menniska vid normal sinnesförfattning skulle icke under liknande omständigheter kunna anföra och vidhålla dylika försvarsgrunder — ifall Olssons uppgifter böra såsom sådana anses — utan det är allenast en af *falska föreställningar beherskad och förryckt person*, hvilken kan ogeneradt lägga i dagen *en så fullständig brist på kritik*, som den tilltalade här gör.

I öfverensstämmelse med det anförda, får jag sålunda afgifva det utlåtande, att Andreas Olsson lider af *förryckthet (Paranoia)* och att han i följd af denna sjukdom vid åtalade gerningens begående varit beröfvad förståndets bruk och förmågan att sina handlingar fritt bestämma samt deras följder bedöma.

